T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
DIŞ TİCARETANA BİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARETYÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KÜRESEL EKONOMİ POLİTİĞİN BÖLGESEL ENTEGRASYONU: KATAR ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

MustafaŞAHİN

1370Y75207

İstanbul, Ocak 2018

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ..... ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Uluslararası Ticaret

Yüksek Lisans programı öğrencisi Mustafa ŞAHİN 'in

Küresel Ekonomi Politiğinin Bölgesel Entegrasyonu: Katar Örneği

başlıklı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulu 30.01.2018 tarih ve 109/02 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	: Prof. Dr. Mim Kemal ÖKE	
JÜRİ ÜYESİ	: Doç. Dr. Oya DAĞLAR MACAR	
JÜRİ ÜYESİ	: Doç. Dr. Emre ATEŞ	

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
DIŞ TİCARETANA BİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARETYÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KÜRESEL EKONOMİ POLİTİĞİN BÖLGESEL ENTEGRASYONU: KATAR ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

MustafaŞAHİN

1370Y75207

Danışman: Prof. Dr. Mim Kemal ÖKE

İstanbul, Ocak 2018

ÖZET

KÜRESEL EKONOMİ POLİTİĞİN BÖLGESEL ENTEGRASYONU: KATAR ÖRNEĞİ

Global politik ekonomi yeni bir alan olarak 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkmış bir kavramdır. Temel olarak politik ve ekonomik çıkarların iç içe geçtiğini ifade etmektedir. Günümüzde birçok bölgesel entegrasyonun temelinde de bu düşünce yatmaktadır. Ekonomik olarak birbiri ile ilişkileri bulunan ülkeler politik olarak bir araya gelmekte ve birlik oluşturmaktadır. Aynı şekilde politik olarak birbirine yakın ülkeler birbirleriyle ekonomik ilişkiler kurmayı tercih etmektedirler. Günümüzde Avrupa Birliği, NAFTA, Arap Birliği gibi oluşumlarda bu politik ekonomik etkiyi görmek mümkündür. Politik ekonomik ilişkilerin bölgesel entegrasyona neden olmasının arkasındaki temel etken ülkelerin çıkarlarıdır. Her ülke çıkarları oranında bu tarz organizasyonlara politik ekonomik anlamda dahil olmaktadır. Günümüzde Orta Doğu politik ekonomik çekişmelerin yaşandığı en önemli bölgelerdendir. Özellikle son zamanlardaki gelişmeler ülkelerin çıkarları uğruna bölgesel politik ekonomik entegrasyonlar oluşturabileceğini gözler önüne sermektedir. Araştırma kapsamında Katar'ın bölgesel politik ekonomik faaliyetleri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Politik ekonomi, bölgesel entegrasyon, Katar.

ABSTRACT

REGIONAL INTEGRATION OF THE GLOBAL ECONOMY POLITICS: QATAR CASE

The global political economy is a new field that emerged after the second half of the 20th century. It basically means that political and economic interests are intertwined. Today, this is also the basis for many regional integration. Countries with economically interdependent relations come together politically and unite. Likewise, countries that are politically close to each other prefer to establish economic relations with each other. Nowadays, it is possible to see this political economic effect in the formations like European Union, NAFTA, Arab League. The main factor behind the political integration of the political economic relations is the interests of the countries. Each country, in proportion to their interests, incorporates such political organizations in an economic sense.Today, the Middle East is the most important region in which political economic struggles are experienced. Recent developments show that regional political economic integrations can be created for the sake of the interests of the countries. The research will focus on Qatar's regional political economic activities.

Keywords: Political economy, regional integration, Qatar.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet ..... **iii**

Abstract ..... **iv**

Tablolar Listesi ..... **viii**

Şekiller Listesi ..... **ix**

Kısaltma Listesi ..... **x**

GİRİŞ **1**

1. KÜRESEL POLİTİK EKONOMİ KAVRAMI **3**

1.1.YENİ DÜNYADA KÜRESELLEŞME VE YENİ EKONOMİK DÜZEN 3

1.2.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİ TANIM VE ÖZELLİKLERİ 6

1.3.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİ KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞMİİ 7

1.4.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİDE TEORİ VE YAKLAŞIMLAR 9

1.4.1.Realist Yaklaşım 9

1.4.2.Liberal Yaklaşım 11

1.4.3.Eleştirel Yaklaşım 12

1.5.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİNİN İNCELEME ALANI 13

2. BÖLGESEL ENTEGRASYON KAVRAMI **15**

2.1.BÖLGESEL ENTGRASYONUN TARİHÇESİ 15

2.1.1.Bölgesel Entegrasyonun İlk Dalgası 16

2.1.2.Bölgesel Entegrasyonun İkinci Dalgası 18

2.2.BÖLGESEL ENTGRASYONUN OLUŞUM SEBEPLERİ 22

2.3.BÖLGESEL ENTGRASYONUN ETKİLERİ 22

2.3.1.Bölgesel Entegrasyonun Statik Etkileri 22

2.3.2.Bölgesel Entegrasyonun Dinamik Etkileri 23

2.4.BÖLGESEL ENTGRASYONUN AŞAMALARI 24

2.4.BÖLGESEL ENTGRASYONUN TEORİLERİ 25

3. KÜRESEL POLİTİK EKONOMİNİN BÖLGESEL ENTEGRASYONU: KATAR ÖRNEĞİ 27

3.1.KÜRESEL EKONOMİ VE BÖLGESEL ENTEGRASYON 27

3.2.KATAR HAKKINDA BİLGİLER 29

3.2.1.Katar'ın Tarihçesi 33

3.2.2.Katar'da Siyaset 37

3.2.3.Katar'da İnsan Hakları 38

3.2.4.Katar'ın Dış İlişkileri 39

3.2.5.Katar'ın Askeri Gücü 41

3.2.6.Katar'ın Ekonomisi 42

3.2.7.Katar ve Enerji 43

3.2.8.Katar'ın Nüfusu 44

3.3.KATAR'IN BÖLGESEL POLİTİK EKONOMİK ENTEGRASYONU 45

3.3.1.Katar'ın Politik Ekonomisi 45

3.3.2.Katar'ın Bölgesel Entegrasyonu 48

3.3.3.Katar'ın Küresel Ekonomik Politikasının Bölgesel Entegrasyonu 50

SONUÇ 53

KAYNAKÇA 55

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo3.1: Katar nüfus istatistikleri 45

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 3.1: Dünyada Katar'ın konumu **30**

Şekil 3.2: Katar'ın Ortadoğu'daki konumu **30**

KISALTMA LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği.

ABD: Amerika Birleşik Devletleri.

ASEAN: Güney Doğu Asya Ulusları Birliği.

BDT: Bağımsız Devletler Topluluğu.

CACM: Merkezi Amerika Ortak Pazarı.

ECOWAS: Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu.

EFTA: Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi.

FIFA: Uluslararası Futbol Birliği.

GCC: Körfez İşbirliği Konseyi.

KEİB: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi.

LAFTA: Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi.

MAGREB: Siyasi ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (Fas ve Tunus).

MENA: Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi.

NAFTA: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması

NC: Kuzey Avrupa Ülkeleri Topluluğu.

SACN: Güney Amerika Milletler Cemiyeti.

UDEAC: Merkezi Afrika Gümrük ve Ekonomik Birliği.

GİRİŞ

Ekonomi ve politika arasındaki ilişkileri teorik bir kapsamda ele alan politik ekonomi bilimi günümüzde birçok uluslararası ve bölgesel gelişmeyi açıklayabilmektedir. Politik ekonomi bilimi dünyada ve Türkiye'de yeni bir alan olarak karşımıza çıkmakla beraber ülkemizde bazı üniversitelerde bölüm olarak okutulmaya başlamıştır.

Politik ekonomi devletlerin sürdürdüğü her ekonomik faaliyetin bir politik neden, her siyasal faaliyetin de bir ekonomik temeli olduğu varsayımına dayanmaktadır. Geçmişte ve günümüzde meydana gelen savaş, çatışma ve ambargolar incelendiğinde hem ekonomik hem de politik gerekçelerin birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir.

Bunun yanında günümüz dünyasında küreselleşmenin etkisiyle beraber bölgesel entegrasyonlar önem kazanmaya başlamıştır. Her bir politik-ekonomik gelişmenin sonucunda ülkeler bölgesel işbirliğine giderek çıkarlarını koruma eğilimine girmektedirler. Bunun yanında 1980 yılından sonra dünyada giderek artan liberal görüşün sonucu olarak dünya ticareti daha da serbestleşmeye başlamıştır. Yeni dünya düzeninde rekabeti ve serbestleşmenin artması ile finans kaynakları daha özgür bir şekilde ülkeler arasında dolaşmaya başlamıştır.

Bölgeselleşme hareketleri ya da bölgesel entegrasyon bu politik ekonomik gelişmelerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin coğrafi olarak birbirine yakın oldukları ya da aralarında iyi derece ekonomik ilişki bulundukları ülkelerle ekonomik entegrasyonlar kurarak ekonomilerini güçlendirme yoluna gitmektedir. Ekonomik sistemlerin belli bir olgunluğa ulaşması çerçevesinde daha geniş bir coğrafyada ekonomik ve ticari etkinliğin gerçekleşmesine bağlı olarak elde edilen ekonomik refahın korunması biçiminde bölgesel entegrasyonlarortaya çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında bölgesel politik ekonomi entergasyonu konusunda Katar devleti incelenecektir. Katar, dünyanın en büyük sıvı doğal gaz ihracatçısı olup Basra Körfezi'nde Suudi Arabistan'ı çevreleyen küçük bir devlettir. Katar son yıllarda Orta Doğu'da diğer Arap ülkeleri arasından ekonomik açıdan hızla yükselmektedir. Özellikle 2022 Dünya Kupası'nın ev sahipliğini alması ekonomik açıdan kendilerini daha fazla cazibe merkezi haline getirmiştir. Son dönemlerde Suudi Arabistan ve Mısır başta olmak üzere bazı Arap ülkeleri Katar ile diplomatik ilişkilerini kesmişlerdir. Araştırma kapsamında Katar'ın bölgesel politik entegrasyonu açıklanmış olup son gelişmelerden örnekler sunulmuştur.

Araştırmanın birinci bölümünde politik ekonomi kavramı, tarihçesi ve teorileri ele alınmıştır. İkinci bölümde bölgesel entegrasyon teorisi, bölgesel entegrasyon aşamaları ve tarihçesi incelenmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise, Katar'ın bölgesel politik ekonomik entegrasyonu güncel gelişmeler ışığında ele alınmıştır.

1. KÜRESEL POLİTİK EKONOMİ KAVRAMI

Bu bölümde politik ekonomi kavramının tanımı, tarihsel gelişimi ve özellikleri detaylı olarak irdelenmiştir.

1.1.YENİ DÜNYADA KÜRESELLEŞME VE YENİ EKONOMİK DÜZEN

Yeni uluslararası ekonomik düzen 1970'lerde bazı gelişmekte olan ülkeler tarafından Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı vasıtasıyla, ticaret hadlerini geliştirme, kalkınma yardımlarını geliştirme, gelişmiş ülke tarifesi ile çıkarlarını geliştirme amacıyla indirimler ve diğer araçlar gibi bir dizi önermeyi içermekteydi. Bu, üçüncü dünya ülkeleri lehine uluslararası ekonomik sistemin revizyonu anlamına gelmekteydi ve onu başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere önde gelen devletlerden istifade eden Bretton Woods sisteminin yerini alıyordu. Bu emir, Düzenlenmemiş Hareket tarafından talep edilmiştir (Kazgan, 2009).

Bu terim, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1974 yılında kabul edilen ve geniş ticaret, finans, emtia ve borçla ilgili konulara değinen Yeni Bir Uluslararası Ekonomik Düzenin Kuruluş Bildirgesi'nden alınmıştır. Bu gelişmekte olan ülkelere daha fazla katılımın sağlanması ve dünya ekonomisinin yeniden yapılandırılmasına odaklanarak, endüstriyel ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki tartışmalara yeni bir boyut kazandırmıştır. Beyanname, Eylem Programı ve Devletlerin Ekonomik Haklar ve Görevleri Şartıyla birlikte 12 Aralık 1974 tarihinde kabul edilmiştir (Kazgan, 1997).

1970'li ve 1980'li yıllarda, gelişmekte olan ülkeler yeni uluslararası ekonomik düzene ve buna bağlı olarak BM Genel Kurulu tarafından kabul edilecek bir dizi belgeye yönelmiştir. Bununla birlikte, 1980'de yasal olmayan, bağlayıcı olmayan Kısıtlayıcı İş Uygulaması Yasası ve 1989'da yürürlüğe giren Emtialar Fonu gibi bazı kısmen uygulanabilir mekanizmalar hariç olmak üzere, bu normlar daha sonra yalnızca retorik ve siyasi değere dönüşmüştür. Yeni uluslararası ekonomik düzenin temel ilkeleri şunlardır (Bayraç, 2003):

- Gelişmekte olan ülkeler kendi bölgelerinde faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek hakkına sahip olmalıdır.
- Yabancı mülkleri, kendilerine uygun koşullarda kamulaştırma konusunda serbest olmalıdır.

- OPEC'e benzer şekilde birincil emtia üreticilerinin birlikteliğini kurmakta özgür olmalılar; diğer tüm Devletler bu hakkı tanımalı ve onu kısıtlamak için hesaplanan ekonomik, askeri veya politik önlemleri almalıdır.
- Uluslararası ticaret, hammaddeler için istikrarlı, adil ve ücretli fiyatların, genelleştirilmiş karşılıklı olmayan ve ayrımcılık yapılmayan tercihlerin yanı sıra gelişmekte olan ülkelere teknolojinin aktarılması ihtiyacına dayanmalıdır ve herhangi bir dizilim eklenmeksizin ekonomik ve teknik yardım sağlamalıdır.

Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'nın güçlü ülkeleri yeni uluslararası ekonomik düzen tarafından tehdit altına girip sürekli eleştirmeye ve en aza indirmeye çalışmıştır. Ekonomist Profesör Harry Johnson'a göre, yoksullara yardım etmenin en etkili yolu, kaynakları en çok ihtiyaç duyanlara aktarmaktır. Bunun yerine, yeni uluslararası ekonomik düzen, tekel gücüne sahip fakir ülkelerin bu transferleri zorla çekmesi gerektiğini önermektedir. Uygulamada bu güç diğer yoksul ülkelere en çok zarar vermiştir (Kazgan, 2017).

Fiyatlar doğal seviyesinin üzerinde tutmak genellikle tüketimini azaltacak ve dolayısıyla üreticiler arasında işsizliğe neden olacaktır. Dahası, fiyat düzenlemesi tipik olarak, hükümetlere veya arazi sahiplerine kimlerin üretmesine izin verildiğini kontrol eden kişilere ek gelir sağlayacaktır (Ökmen, 2005).

Yeni uluslararası ekonomik düzen günümüzde siyasette büyük figürlere dönüşen propaganda sloganlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kasıtlı olarak belirsiz biçimde tanımlanmış bir dizi hedefin çekici bir örtüşmesi tecrübesiz olanları tanıdıkça kullananlara bir aşağı olduklarını ve aynı anda somut ve ahlaklı bir şeyi savunan bir avantaj kullananlara vermek için tasarlanmış bir ifadeydi (Petras ve Veltmeyer, 2001).

Günümüzde uluslararası ekonomik düzeni değiştirmeye yönelik bir dizi öneri olarak düşünülen yeni uluslararası ekonomik düzen, yeni olmadığına, uluslararası olmadığına, ekonomik olmadığına ve bunun bir emir olmadığına dikkat çekilerek değerlendirilebilir (Ökmen, 2005).

Aslında fikirler ve teklifler hiçbir şekilde yeni değildir, onlar uzun bir süredir ortadaydı. Geniş kapsamlı şartlarda, bunlar 1964 Cenevre Dünya Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın da odak noktasıydı ve özellikle Konferans Genel Sekreteri Dr. Raùl

Prebisch tarafından hazırlanan Yeni Bir Kalkınma Ticaret Politikasına Doğru toplantıya ilişkin arka plan belgesiydi. Bir taraftan, uluslararası ticaretin sıfır toplamlı bir oyun olduğu fikri, fakirler için zengin fayda, emperyalizmin Marksist görüşüne ve bundan önce dış ticaretin bir araç olduğu merkantilist fikrine geri dönmekti. Öte yandan, gıda ve hammaddelerin ihracatçılarının mutlaka ve kaçınılmaz olarak sanayi ürünleri ihracatçıları ile ticaretinde kaybedilmesi fikri Prebisch'in kendi yorumu ve 1930'lu yılların büyük depresyonunun Latin Amerika deneyiminin aşırı genelleşmesiydi (Scoot, 1999).

Çağdaş uluslararası sistem genellikle gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerden oluşmaktadır. Bu terimler sadece basitleştirilmiş ve yanıltıcı olmanın ötesinde, küresel açısında oldukça aşağılayıcı nitelikteydi. Bu uluslararasındaki farklılıklar, şu andaki uluslararası ekonomik hiyerarşiye göre daha açık bir şekilde tasvir edilmiştir (Ökmen, 2005).:

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütünü oluşturan ülkeler (OECD), uluslararası toplumun en müreffeh ve varlıklı üyeleri olarak görülmektedir. Ortalama gelirler, yılda 17.000 ABD dolarına eşit miktarı aşmakta ve bu ülkelerdeki vatandaşlar, yüksek teknoloji, iletişim, ulaşım ve diğer altyapı türleri, eğitim kurumları ve eğitim, tıbbi hizmetler ve sanayileşme gibi diğer göstergelerinin keyfini çıkarmaktadır. Yüksek gelirli ülkeler aynı zamanda ortak bir kültüre (batı) ve demokratik hükümet sistemlerine sahiplerdir. Bu ülkeler şu anda ekonomik hiyerarşinin en üstünde, kendi yapımı bir sistem içinde, sürekli olarak işgal ettikleri bir konumda durmaktadırlar (Fawcett ve Hurrell, 1995).

Ekonomik spektrumun orta basamağında yaşayan ülkeler, altyapı geliştirme, eğitim ve daha geniş kapsamlı tıbbi hizmetler gibi yükselen sanayileşme seviyeleri ile kendini gösteren çeşitli bir grubu kapsamaktadır. Ayrıca yükselen Pazar ulusları olarak adlandırılan Bu kategorideki ülkeler genellikle Çin, Hindistan, Brezilya, Meksika, Endonezya, Tayland ve Güney Kore'dir. Bu ulusları birbirine bağlayan şey hızlı sanayileşme ve sanayileşmiş ulusların ekonomik saflarına katılma eşiğinin doruk noktasında olmasıdır (Ökmen, 2005).

Uluslararası ekonomik hiyerarşinin tabanında halkın çoğunluğunun yoksul olduğu fakir ülkeler vardır. Bu uluslar yaygın yoksulluk, bir teknoloji açığı, alt yapı eksikliği,

yüksek işsizlik, küçük veya var olmayan bir sanayi üssü, yetersiz konut ve su, evrensel bir eğitimi eksikliği ve bu nedenle yüksek seviyeler okur-yazarlık, kıt veya mevcut olmayan sağlık hizmetleri, düşük ömür ve yoksullukla kategorize edilmektedir. Doğal kaynakları veya gıda maddelerini ihraç etme ve üretilen malları ithal etme eğilimindedirler. Gerçekten de çokuluslu şirketlerin yabancı yatırımları varsa ham maddelerin işlenmemiş durumda çıkarıldığı ve ihraç edildiği sektörlerde olması eğilimindeydiler. En yoksul devletlerin çoğuyla bağlantılı olan şey, yoksul yönetim yapılarıyla onları işgal eden sömürgecilik tarihiydi (Fawcett ve Hurrell, 1995).

Ekonomik sıkıntılarına ve mevcut sistem içinde onu değiştirme politik gücüne sahip görünmemelerine karşın, üçüncü dünya ulusları, yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurulması çağrısında bulunmuştur. Sonuç olarak Üçüncü Dünya ülkeleri, uluslararası topluluğun en azından bir uluslararası ekonomik eşitlik ve hakkaniyete doğru ilerlemesini talep etmiştir. Hareket, tüm ulusların uluslararası piyasada satmak zorunda oldukları doğal kaynaklar üzerinde egemenlik girişimleri ile başlamıştır. Doğal mirası yabancı menfaatleri tarafından elinde tutulan ve kontrol edilen uluslar, doğal kaynaklar üzerinde kalıcı egemenlik fikrini savunuyordu. Bu kaynakların bulunduğu topraklardaki halklar ve hükümetlerin, bunları kullanmaya değil kullanma koşullarını belirleme hakkına sahip olma isteği ortadaydı. Bu süreç eşitlik, egemen eşitlik, karşılıklı bağımlılık ve devletler arası işbirliğinin yanı sıra gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki genişliği gidermek ve sürekli artan ekonomik ve sosyal kalkınma olarak adlandırılmıştı (Kazgan, 2009).

1.2.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİ TANIM VE ÖZELLİKLERİ

Uluslararası Politik Ekonomi; uluslararası ilişkiler çerçevesinde gelişen ve ekonomi ve siyaset bilimini kapsayan bilimsel bir disiplindir. Temel olarak ülkelerin siyasi ilişkilerini ekonomik alanda ayrıntılı olarak ele alan bilimsel bir disiplin gibi görünse de, kullanılan terimlerin ve alanların karmaşıklığı nedeniyle daha derin bir incelemeye ihtiyaç duymaktadır. Uluslararası politik ekonomiyi yalnızca belirli teorik bir disiplin olarak değil aynı zamanda temel amaç olan iktidarın ve zenginliğin rejiminin birbirini nasıl etkilediğini ve şekillendirdiğini anlayan bilimsel bir disiplin olarak tanımlayabiliriz (Duman, 2002).

Birçok yazar Uluslararası Politik Ekonomi 'ye sadece bir teori olarak bakılamayacağını savunmaktadır. Buna göre Uluslararası Politik Ekonomi, yeni bir araştırma şekli, bakış açısı ve çeşitli yaklaşımları, varsayımları, terimleri ve yöntemleri içine alan bir sorular kümesi olarak açıklanabilir. Günümüzde giderek önem kazanan bir disiplin olarak uluslararası politik ekonominin başlıca özellikleri şu şekildedir (Şen, 1998):

- Uluslararası politik ekonomi, ekonomik sistem ile siyasal sistemin birlikte çalıştığı bir disiplindir,
- Uluslararası politik ekonomi, sadece teorik olarak ele alınabilecek bir bilim dalı değildir,
- Globalleşme ile gelişim süreci hızlanmıştır.
- Kullandığı terimlerin çokluğu ve kapsadığı alanın genişliği nedeniyle diğer yaklaşımlarla birlikte anlaşılabilecek kadar geniş bir yer kaplamaktadır.
- Uluslararası politik ekonomi, özerk bir yapıya sahiptir.
- Uluslararası politik ekonominin ayrı bir disiplin olarak ortaya çıkması ve gelişmesi, uluslararası organizasyonların kurulmasına neden olmuştur.

1.3.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİ KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Bağımsız ve ayrı bir alan olarak politik ekonomi, 1970 yıllarında ortaya çıkmış, ekonomi ile siyasetin ayrı değerlendirilemeyeceğinden hareketle, bu iki branş arasında birleştirici rol üstlenen bir alan olmuştur. İkinci Dünya Savaşı ile yaşanmaya başlayan siyasi ve ekonomik olaylar, bu iki alan arasındaki ayırımı desteklemektedir. Devletler tarafından ekonomi alanındaki karşıtlıkları azaltmak ve güvenliklerini ileri derecede sağlamak için ekonomik konular hakkında detaylı anlaşmalar yapılmıştır. Ekonomi ile siyasetin 1970'li yıllara kadar ayrı ayrı ele alınmasının esas nedeni de budur (Öniş ve Kutlay, 2014).

İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan bu algı, uluslararası ilişkilerde yaşanan krizler, tarihsel olaylar ve yenilikler ile birlikte değişime uğramıştır. 1970'li yıllarda Doğu ve Batı blokları arasında anlaşma belirtilerinin meydana gelmesi askeri alandaki gerilimi aza indirgemiş olup, iktisadi kurallar hakkındaki konsensüs çöküntüye uğramıştır. Bunun sebebi Bretton Woods sisteminin çökmesi, Dünya Bankası'nın

gelişen ülkelere kredi veren ve yardımda bulunan bir kurum halini alması, 1970'li yılların yeni algısı karşısında GATT'ın başarıya ulaşamaması, Avrupa Birliği'nin ekonomik bir güç olma yönünde ilerlemesi, Japonya'nın gayet başarılı ticaret performansı sergilemesi, uluslararası üretim modellerindeki yeni algının geleneksel algı karşısında üstünlük kazanması ve ABD merkezli işletmelerin yalnızca kendi ülkelerinde yatırım yapmaları konusunda mecburiyet hissine kapılmamaları, doğuda SSCB'nin siyasi olarak dağılması, Çin'in 1980'li yıllardan itibaren sert iktisadi rejimini hafifleterek Batılılara ülke ekonomisini açması ve Uzak Doğu ülkelerinin Batı'nın sanayileriyle rekabet edecek şekilde ortaya çıkmasıdır (Duman, 2002).

Bu gelişmeler ışığında kaçınılmaz olarak meydana gelen, ekonomi ile siyasetin etkileşimi alanındaki ilk çalışmalardan bir tanesi; 1970 yılında Susan Strange'in kaleme aldığı "International Economics and International Relations: A Case of Mutual Neglect" adlı eserdir. Bu eserinde Strange, uluslararası ekonomik ve politik sistemin detaylı bir değişimden geçtiğini söyleyerek, uluslararası ilişkiler alanında çalışmalar yapan uzmanların ekonomik dengelere, ekonomistlerin de politik unsurlara dikkat etmeyerek hatalı davrandıklarını belirtmiştir. Strange'in çalışmasının adında da dikkat çekmeye çalıştığı üzere, karşılıklı ihmal sonucu ortaya çıkan ekonomi ve siyasetin bir arada değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Keohane ve Nye'nin 1972 yılında yaptığı, "Transnational Relations and World Politics" adlı çalışmasında, değişen ticaret, finans ve iletişim arasındaki etkileşimi ortaya çıkaran uluslararası örgütler ve çok uluslu işletmeler gibi devletlerin dışındaki faktörlerin, uluslararası politikanın bağımlılık içerisinde hareket ettiği bir ortamı ortaya çıkardığına değinilmiştir (Kadirbeyoğlu ve Sümer, 2014).

Ekonomi ile politika arasındaki bu bağlılık ve iletişimdeki tarihi süreç, globalleşme ile beraber hız kazanmıştır. Zaman ve mekân kavramının ülkeler arasında bir kısıtlama olarak ortadan kalkmasında, farklı devletlerin birbiriyle olan ekonomik ilişkilerinin payı büyüktür. Ekonomik ilişkilerin iyileştirilmesi ile birlikte, devletler arasındaki ekonomik bağlılıklar ortaya çıkmıştır. Bu karşılıklı ilişki sonucunda ekonomik bölgecilik yayılmaya başlamıştır. Bunlara ek olarak ekonomik bölgeselleşme, başlıca dört ana türde uygulama bulmaktadır: Serbest Ticaret Alanı, Gümrük Birliği, Ortak Pazar ve Ekonomik Birlik (Kadirbeyoğlu ve Sümer, 2014).

Rekabet ve ekonomik gelişme ile meydana gelen krizler de, karşılıklı ekonomik bağlılık ve bölgeselleşme sonucunda etkisini şiddetli bir şekilde hissettirmeye başlamıştır. Daha açık bir ifade etmek istersek eskiden salt devlet güvenliği amacıyla önem verilmeyen bölge ya da ülkelerle ekonomik ve siyasi birliktelik kurulması kaçınılmaz bir durum haline gelmiştir. Ekonominin ve ekonomik politikanın globalleşmesinde de üretimin globalleşmesi, ticaretin globalleşmesi ve küresel finans sisteminin iyileşmesi unsurları önemli etkiye sahiptir (Şen, 1998).

1.4.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİDE TEORİ VE YAKLAŞIMLAR

Kökeni ve oluşumu, birçok sürgüne dayanan uluslararası politik ekonominin kapsadığı alanın genişliğine bağlı olarak farklı teorik yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yaklaşımlar bilimsel araştırmalarda farklı sınıflandırmalarla açıklanmıştır. Bununla birlikte, görüşümüze göre bu yaklaşımlar, kapsadığı zaman ve fikirler açısından üç başlık altında açıklanabilir. Kısacası Realist yaklaşım ulus devlet kavramı, bireye liberal yaklaşım ve nihayet Eleştirisel-Radikal yaklaşıma dayanmaktadır.

1.4.1. Realist Yaklaşım

Realizmin kökenleri Thucydides'e dayanan ve sonrasında Niccola Machiavelli, Thomas Hobbes gibi kişilerce devam ettirilen ve yüzyıllar boyu geçerliliğini muhafaza etmiş bir yaklaşımdır. Realist yaklaşım aynı zamanda "ulusalcılık", "ekonomik milliyetçilik" ve "merkantilizm" olarak da adlandırılmaktadır. Realist yaklaşıma göre uluslararası sistem, anarşi içermektedir. Bu yüzden, ulus devletten daha yüksek bir otorite bulunmamaktadır (Sönmezoğlu, 1992).

Merkantilist düşünce Realist yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Çağdaş uluslararası politik ekonomi yaklaşımlarının Merkantilist temelle bağlantılı olanları, Realist yaklaşımla eşdeğer tutulmaktadır. Uluslararası politik ekonomi ilk olarak Merkantilizm tarafından sistematik bir şekilde incelemeye tabi tutulmuştur. Merkantilizm Hollanda ve İngiltere'de olduğu gibi ticaret burjuvazisi merkezli veya İspanya ve Portekiz'de olduğu gibi devlet merkezli olup dış ticaret fazlasını servet olarak gören ulusalcı, korumacı bir yaklaşımdır. 18. yüzyılların sonlarında Britanya, çıkarları ile bağdaşması sebebiyle Liberalizm'e yönelmiştir. Merkantilist düşüncenin temsilcilerinden Friedrich List'e göre toplumların ekonomisi, bireyin ekonomisinin

üstündedir, hatta bireyler ve insanlık arasındaki ana birimin ulus olduğunu savunmuştur. List'e göre sanayileşme devlet eliyle yapılmalıdır (Bedirhanoğlu, 2006).

List'in bu yaklaşımında esas amaç, Almanya'da yeni gelişen sanayileşmeyi diğer devletlere karşı rekabetten uzak tutmaktır. Aynı şekilde ABD'nin kurucularından ve ilk Maliye Bakanlarından olan Alexander Hamilton'un, "Report on the Subject of Manufacture" isimli raporunda, gelişmekte olan yerli üretimin ve sanayisinin koruma altına alınması için yabancı malların ithalatında kısıtlamaya gidilmesi gerektiği görüşünü savunmuş ve bu görüş, ABD tarafından özümsenerek uzun yıllar korumacılık uygulamasına devam edilmiştir (Bedirhanoğlu, 2006).

Realist yaklaşımda, uluslararası ilişkiler bağlamındagüç ve otorite sadece askeri güce endekslenmemiş, ekonomik gücün de önemli ve etkili bir rolü olduğu gerçeği benimsenmiştir. Realist yaklaşımı savunan düşünürlerinhayatlarını devam ettirdikleri dönemlere ve yaşadıkları ülkelere bakıldığı zaman savaş ortamı, yeni ulus devletlerin oluşması, her ulus devlet açısından sanayileşme durumunun yeni yeni ortaya çıkması gibi gerekçelerle bu yaklaşımı savunmaları, milliyetçi düşünce temelini ile doğrudan ilişkilidir. Bu sebeple, devletin elindeki altın, gümüş vb. değerli madenler ne kadar çok ise devlet de o denli güçlü olacaktır düşüncesi egemendir. Bu gücü kazanmak için savaşma bir seçenekolarakgörülmüştür (Kazgan, 1969).

Realist yaklaşımdan bahsederken, John Maynard Keynes unutulmamalıdır. Keynes 1920-1930 yılları arasında İngiltere'de meydana gelen ve işsizlikten korunma yoluyla istihdam kapasitesini arttırma teorisini getirmiştir. Keynes, Liberal görüş benimseyen bir iktisatçı olsa bile devletin eli ile piyasa mekanizmasının işlerlik kazanacağını söylemiştir. Keynes'in bu yaklaşımında gümrük vergileri yoluyla ithalatın düşürülebileceği ve tüketicilerin yerli mallar konusunda daha istekli davranacağı, bunlar yapıldığı zaman da istihdamın ve milli gelirin yükseleceğiniiddia etmiştir. Keynes'in bu yaklaşımı, hem Liberal Uluslararası Politik Ekonomi hem de Realist Uluslararası Politik Ekonomi üzerinde etki göstermiştir. Realist yaklaşımı, Ekonomik Milliyetçi olarak da tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımdaki ekonomi-politika ilişkisi anlatılırken, ekonomi politikayadahil olarak gösterilmekte ve politikaya öncelik verilmektedir (Bedirhanoğlu, 2006).

Merkantilist görüşe göre inceleme yaptığımızda devletin zengin olması ve serveti o devlet vatandaşlarının refahına, çalışanların dayararına olan bir durum değildir. Bu yaklaşımda ne kadar az ücretle işçi çalıştırılırsa, hedef olarak belirlenen ihracat fazlası da o kadar fazla olacaktır ve sonuç olarak dünya ile rekabette de güçlü olunacağı düşüncesi ön plana çıkmaktadır (Kazgan, 1969).

Ekonomik Milliyetçi Yaklaşıma ile ilgili yapılan çalışmalarda, bu yaklaşımı tanımlamak için üç ilkenin kullanılabileceği belirtilmiştir. Bu ilkeler aşağıdaki şekildedir (Bedirhanoğlu, 2006):

1. Ulusun ekonomisini verimli hale getirilmesi devletin tarafından yapılır,
2. Ekonomik açıdan ulusun kaderi ortaktır ve
3. Ekonomik politikalarınayön veren ulusun çıkarlarıdır.

Ekonomik Milliyetçi yaklaşımı savunanlar globalleşme ile birlikte ulus devletlerin otoritelerinin azaldığı düşüncesine karşı çıkmaktadır. Onlara göredevletin rolü ve otoritesideğişmemiştir.

1.4.2. Liberal Yaklaşım

18. ve 19. yüzyıl siyasi ve ekonomik düşünce tarihini etki altına almış bir diğer ideoloji de Liberalizmdir. 1688 ile 1789 aydınlanma çağında yaşamış filozofların esas felsefelerini liberalizm oluşturur. David Hume, Adam Smith, Locke, Kant, Montesquieu ve Voltaire aydınlanma çağına damgasını vuran bilim adamlarıdır. Liberalizm yaklaşımına göre insan (birey) olumludur ve eğitilebilir (Arı, 2010).

Liberal Uluslararası Politik Ekonomi Yaklaşımı, Adam Smith'e dayanmakta olup, sanayi kapitalizmine geçiş sürecinde, 1700'lü yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre devlet piyasaya müdahale etmemeli ve serbest Pazar oluşmalıdır. Adam Smith'e göre zenginlik, emek temelli üretime dayanmaktadır. Liberalizm, Merkantilizm 'in zenginliğin maden endüstrisine dayanan görüşüne karşıt olarak çıkmıştır. Devletin görevi, bir taraftan piyasada oluşabilecek tehlikelere karşı koymak diğer taraftan da piyasaya olabildiğince özgür bir ortam oluşturmak, serbest ve rekabetçi piyasanın oluşmasını sağlamaktır (Gill ve Law, 1988).

Devletler kendi piyasalarının olabildiğince serbest bir duruma gelmesini sağlarken, uluslararası rekabeti engellemek için kurallar ve düzenlemeler yapmaktadır.

Fakat, devletler bu düzenleme ve kuralların işleyişi için ortam sağlamak dışında bir müdahalede bulunmamalıdır. Eğer uluslararası ticaret serbest piyasada gerçekleşecek olursa, bütün devletler için geçerli olacaktır ve ekonomi, savaşlar ile diğer uluslararası çatışmaların esas nedeni olmaktan çıkacaktır (Arı, 2010).

Liberalizmden söz ederken, bu akımın içinde Robert Keohane ve Joseph Nye tarafından meydana çıkarılan güç ve karşılıklı bağımlılık teorisine değinmek gerekmektedir.Karşılıklı bağımlılık teorisinin üç temel özelliği bulunmaktadır (Gill ve Law, 1988):

- Toplumları (ulusları) birbirine bağlamak için çok sayıda kanal bulunmaktadır,
- Devletlerin ilişkilerinde çok sayıda konu mevcuttur ve bu konularla ilgili birinin diğerine üstünlüğünü sağlayan bir hiyerarşi bulunmamaktadır,
- karmaşık Karşılıklı Bağımlılıktan bahsedildiğinde, belli bir alan ya da konuda bir ulusun diğer ulusa askeri güç uygulaması mümkün değildir.

1.4.3. Eleştirel Yaklaşım

Eleştirel uluslararası politik ekonomiteorileri, Bağımlılık Okulu, Marksizm, Emperyalizm, gibi bir çok teoriyi içinde barındırmaktadır. Eleştirel teorilerin temelinde, Marksizm yaklaşımı bulunmaktadır. Marksizm yaklaşımı, kendinden önce ortaya çıkmış olanyaklaşımlara karşı olan ve onları eleştiren bir konumda bulunmaktadır. Karl Marx bu yaklaşımı, tarihsel maddecilik diyeadlandırmıştır. Marksizm'e göre başlıca itici güç, sınıfların birbiriyle olan ilişkisidir. Marksizm'e yaklaşımına göre sanayi devrimi ile birlikte, fabrika sahiplerinin oluşturduğu burjuva sınıfı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak burjuva sınıfı ile toprak sahipleri sınıfı arasında bir karşıtlık ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre, Fransız Devrimi de iki sınıf arasındaki çatışmanın sonucunda ortaya çıkmış olup, 18. yüzyılda kapitalist sanayi toplulukları kendi yıkımlarınasebep olmuşlardır (Holmes ve Alogan, 2000).

Marksist Emperyalizm yaklaşımına göre, dünyadaekonominin hiyerarşik yapılanması, bir devletin diğerine sömürü düzenini kollayan bir yapı yaratmaktadır. 1960'lı yıllarda ortaya çıkan, kalkınma temelini esas alan Bağımlılık Okulu (Dependency School) yaklaşımında, gelişmiş ülkeler az gelişmiş ülkelerdesömürge kurarak, onların kendilerini geliştirerek kalkınmasınıengellemektedir (Karaömerlioğlu, 2001).

Marksistlere göre yönetici konumunda bulunan sınıflar, yalnızca kendilerinin çıkarlarını düşünme eğiliminde olduğundan ülke ekonomisini arka planda tutarak, ekonomik kalkınmanın olmasını da engellemektedirler. Uluslararası Politik Ekonomiyle ilgilenen ve Marksizm yaklaşımınıdestekleyenler, özellikleiki konu üzerinde durmaktadır. Bu konulardan ilki, sermayenin gitgide uluslararası bir hal aldığı dünyada emeğin geleceği ve diğeri ise üçüncü dünya ülkelerindeki geri kalmışlık ve fakirliktir. Uluslararası ekonomi düzeyinde sistem iki kategoridenibarettir: Bunlar; birinci dünya olarak da adlandırılan refah bölgesi, üçüncü dünya olarak adlandırılan zülüm bölgesidir (Holmes ve Alogan, 2000).

Uluslararası politik ekonomiye ilişkin teorilerinaçıklanmasında, dünya geliştikçe ve değişime uğradıkça, yapılan analizler ve teorilerinde değişime uğradığıfarkedilmiştir. Bu şekilde her an yeni teori ve yorumlara açık olan Uluslararası Politik Ekonomi, stabil ve güncellikten uzak görüşlerden daha çok, ekonomi ve uluslararası ilişkilerin sürekli değişime uğrayan alanlarına uyum sağlamış ayrı bir disiplin olarak kendisini göstermiş ve yeniliklere sürekli açık konumda olacağını ispat etmiştir (Karaömerlioğlu, 2001).

1.5.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİNİN İNCELEME ALANI

Uluslararası politik ekonominin, siyaset ve ekonomiyi de içine alan, temelinde ulusların siyasal ilişkilerini ekonomik alanlarda detaylıca araştıran bir disiplin olarak görünse de, alanına giren karmaşık kavramlar ve yapılar nedeniyle daha derinlemesine bir incelenme gerekmektedir. Hem siyaset hem de ekonominin kesiştiği noktada yer alan Uluslararası Politik Ekonomi, bazen ekonomiyi bazen de siyaseti ulusal-uluslararası detaylı bir şekilde incelerken, diğer taraftan çok geniş inceleme konularını içerdiğinden, sınır çizgilerinin belirli olmadığı söylemleri de çeşitli düşünürler tarafından dile getirilmektedir. Bu belirsizliği gidermek için de çeşitli yaklaşımlar ortaya atılmıştır (Ateş ve Samur Gökmen, 2013).

Uluslararası politik ekonomi, ulusal-uluslararası siyaset ile ulusal-uluslararası ekonomi alanlarının birlikte ve karşılıklı etkileşimi sonucu ortaya çıkmıştır. Somut olarak bakmak istersek uluslararası ticaret, para politikası, çok uluslu şirketler, global ekonomik krizler, finans, teknoloji, enerji ve hegemonya gibi konular, uluslararası politik ekonominin inceleme alanı kapsamındadır (Kutlay, 2013).

Uluslararası politik ekonomi, ilgilendiği konular açısından, uluslararası ilişkilerin savaş ve güvenlikle ilgili konuların yanında, ekonomik konuları da içerdiği için, yaşanan olaylara daha geniş bir bakış açısına sahiptir. Uluslararası politik ekonomi, bir konu ile ilgili araştırma yaparken, siyaset ile ekonominin uluslararası ilişkilerini devletin kendi öz politikasına etkisi ile ilgili de sorgulamalara başvurmaktadır. Körfez Savaşı'nın, dünya ekonomisi ve politikası üzerine etkileri, örnek gösterilebilir. Uluslararası politika ekonomisi fazla sayıda yaklaşımı içerdiği için, kesin olduğu kanısına varılmış bir düşünce veya olgudan bahsetmek oldukça zor olacaktır (Kutlay, 2013).

2. BÖLGESEL ENTEGRASYON KAVRAMI

En temel anlamda bölgesel entegrasyon farklı ülkelerin bölgesel bir alanda ticareti serbest hale getirme politikaları izleyip ekonomik topluluklar oluşturmaları olarak nitelendirilmektedir.

Bölgesel entegrasyonlar, çoğunluğun görüşüne göre siyasal olarak bağımsız olan ülkeleri ekonomik olarak birbirlerine bağımlı hale getirmektedir (Seyidoğlu, 1993: 415). Bölgesel entegrasyon dört farklı entegrasyon sürecini içermektedir. Bu entegrasyonlar ticareti kısıtlayıcı faktörlerin ortadan kaldırılması, yani ticaretin entegrasyonu, uluslararası faktör hareketlerinin serbest bir hal alması anlamına gelen faktör entegrasyonu, ulusal ekonomik politikaların ülkelerarası ilişkileri kuvvetlendirecek şekilde uyumlu hale getirilmesi anlamına gelen politika entegrasyonu ve bunların bir araya gelmesi oluşan tam entegrasyon şeklindedir(İncekara, 1995: 60).

Entegrasyon hareketlerinin yoğunlaşması II. Dünya Savaşı'nın akabinde olmuş; 1960'lardan sonra da hızlanmıştır. Ancak dünya ticaretine etkisi bakımından incelendiğinden önemli gelişme, 1980 yılından sonra ülke ekonomilerindeki büyüme, gelişme ve uluslararası rekabetin artmasıyla meydana gelmiştir. Ekonomik olarak küreselleşme ile aynı zamanda ortaya çıkan diğer oluşum olan bölgesel entegrasyonların son dönemde hızlı bir şekilde ilerlemesinin sebebi, ülkelerin gittikçe daha zor bir hal alan rekabet şartlarına beraber karşı koyma ve hızla artış gösteren pazar imkanlarını verimliliklerini arttırmada kullanabilme çabasıdır. Entegrasyona dahil olmakla ülkelerin üretim kapasitelerinde ekstra artışlar olurken kaynakların optimum karışımına de ulaşılacaktır (İncekara, 1995).

2.1.BÖLGESEL ENTEGRASYONUN TARİHÇESİ

Bölgesel entegrasyon süreçleri uluslararası sistemle yakından ilişkilidir. Bölgesel entegrasyon uluslararası sistemde gerçekleşmekte ve bu sistemdeki değişiklikler de

entegrasyonun gerçekleştiği bağlamı değiştirmektedir. İlke olarak, uluslararası sistemdeki tüm değişiklikler entegrasyon süreçleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte, burada uluslararası sistemin bölgesel entegrasyonla ilgili en önemli sektörlerini belirlemek yeterlidir. Bu sektörlerdeki değişiklikler, bölgesel düzeyde entegrasyon süreçleri üzerinde büyük etkiye sahip olacaktır.

Bölgesel entegrasyon süreci uluslararası sistemde gerçekleşir, bu nedenle sistemin siyasal makro özellikleri belirli bir ölçüde süreci sınırlamaktadır. Björn Hettne durumu anlatırken bu siyasi üstyapı, bölgesel aktörlerin gerçek bölgeselleşme süreçlerini gerçekleştirirken sahip oldukları manevra alanını belirlemediğini ifade etmektedir (Hettne, 1999: 14). Bölgesel entegrasyonun diğer bir önemli özelliği ekonomik entegrasyonun egemenliğidir. Bunun nedeni, ekonomik entegrasyonun faydalarının elde edilmesi nispeten kolay olduğu işbirliği alanlarından biri olması ve bu nedenle katılımcı devletler için en büyük cazibe merkezi olmasıdır. Ekonomik karşılıklı bağımlılık, ulusal ekonomileri birbirine giderek daha fazla bağımlı hale getirirken aynı zamanda uluslararası ekonomik sistemin ulusal ve bölgesel ekonomilerin geliştirilmesiyle ilişkili olduğu anlamına gelmektedir. Uluslararası sistemin alt kademelerindeki ekonomik kalkınma, giderek küresel düzeyde meydana gelen değişikliklere bağımlı hale gelmiştir.

2.1.1. Bölgesel Entegrasyonun İlk Dalgası

Uluslararası sistemin siyasal ve ekonomik yapıları, dünyanın bütünleşme süreçleri için geçerlidir ve bu alanlardaki değişiklikler, bölgesel entegrasyon süreçleri bağlamında da büyük etkiye sahiptir. İlk önce, uluslararası sistemin ilk dalga sırasında bölgesel entegrasyonu nasıl etkilediğini incelemeye odaklanılmıştır. Siyasi entegrasyon alanındaki ilk ciddi girişimlerin Avrupa'da yapıldığını unutmamak gerekir, bu nedenle, ilk dalga sırasında uluslararası sistem ile bölgesel entegrasyon arasındaki ilişkiyi kuramsallaştırma Avrupa merkezli olmuştur. Bölgesel entegrasyon ile ilgili kuramcılık, ilk dalga sırasında zaten gelişmekte olan ülkelerle ilgili sorunlarla ilgilenmiştir.

Uluslararası ilişkilerde, Soğuk Savaş döneminde neorealizm denilen bir yaklaşım hakimdi. Yeni gerçekliğe göre devletlerin göreceli pozisyonları, uluslararası sistemin yapısını oluşturmaktaydı (Waltz, 1979: 95-99). Devletler, bu sistemdeki diğer devletlerin konumuna göre uluslararası sistemdeki kendi konumlarını değerlendirip dış politika kararlarını bu değerlendirmekteydi. Bu nedenle, sistemin yapısı ulusal tercih oluşumunda belirleyici faktördür, çünkü devletler uluslararası sistemdeki göreceli

konumlarının olumsuz bir şekilde değiştirilmesini istememektedirler. En önemli otonomcu bilim adamı Kenneth Waltz, en az iki faktörün uluslararası işbirliğini engellediğini belirtmiştir. Devletler, işbirliğinin başkalarına kendi başlarına daha fazla fayda sağlayabileceğinden ve diğer devletlere bağımlı olabilmesinden endişe etmektedirler. Waltz bu durumu kendi kendine yardım sisteminde, güvenlik düşünceleri, iktisadi kazanımın siyasi çıkarlara tabi olmasışeklinde özetlemiştir (Waltz, 1979: 107). Bu nedenle, uluslararası işbirliği önemli ekonomik fayda sağlayabilirse bile, devletler bu işbirliğine girmeye ve egemenliklerini sınırlamaya gönülsüz olacaktır, ancak bu, diğer devletlerin nispeten daha fazla fayda sağladığı anlamına gelebilecektir. Böyle bir açıklama modeline göre, uluslararası sistemin siyasal yapısı, bölgesel aktörlerin bölgesel işbirliğinde yapabilecekleri manevra alanını büyük ölüde sınırlamaktadır, çünküuluslararası hiyerarşideki diğer ülkeler bu işbirliğinin konumunu nasıl değiştirebileceğini hesaba katmak zorundadırlar.

Bu açıdan, neorealistler, Avrupa entegrasyon sürecinin başlangıcı için tamamen mantıklı bir açıklama getirebilmişlerdir. Waltz, Avrupa entegrasyonunun, ancak Avrupa devletlerinin politik gücü azalmaya başladıktan ve Birleşik Devletler'in Batı Avrupa güvenliğinin garantörlerinden biri haline gelmesinin ardından mümkün olduğunu savunmuştur. Bu durumda güvenlik, harici bir aktöre bağımlıydı ve Avrupa devletleri arasında savaş riski azalmıştı. Bu durumda, kendilerini işbirliği halinde bulurlarsa, komşularına kıyasla göreli kayıplar yaşayabilirler (Walt, 1979: 70-71). Benzer şekilde, bu mantığa göre, soğuk savaşın sona ermesinin etkileri üzerine neorealist yorumlar Avrupa entegrasyon süreci için problemleröngörmektedir.

John Mearsheimer, Soğuk Savaş Sonrası Durumunda Avrupa'nın geleceğinin en obur resmini çizmişti (Mearsheimer, 1990: 31-37). Yine de, Avrupa entegrasyon süreci, neorealistlerin öngördüğü ile tamamen ters yönde gelişmeye devam etti. Avrupa entegrasyonu tarihinde bir sonraki kilometre taşı, örgütün ölümü değil, Maastricht Antlaşması'nın imzalanmasıydı. Bu neorealist teori için ciddi sorunlar yaratmıştı.

Bu aynı zamanda Soğuk Savaşın siyasi üst yapısının, entegrasyon süreçlerini en azından Avrupa'da ve belki de dünyanın başka yerlerinde de etkilediğini göstermektedir. Soğuk Savaş sona erdiğinde, entegrasyonun politik içeriği de değişmişti. Bununla birlikte, değişim neorealistlerin öngördüğü değişiklik değildi.

Ekonomik entegrasyon alanında uluslararası sistemin ilk dalga sırasında siyasi bütünleşme alanında olduğu kadar etkili olmadığı görülmemişti. Bölgesel entegrasyon teorileri, bazı koşulların hakim olması halinde, entegrasyonun tüm katılımcı ülkelere fayda sağlayacağını savunuyordu (Viner, 1950: 44; Balassa, 1962: 25-26). Bu teorilerin çıkış noktası, ekonomik entegrasyonun uluslararası bir sistem seviyesinde herhangi bir şeye bağlı olmadığı, ancak uygun koşullarda başlatmaya karar verdikleri takdirde katılımcı ülkelerin fayda sağlayacağıydı. İlk dalga sırasındaki ekonomik entegrasyon bu nedenle, devletlerin ekonomik başarıları buna bağlı olmadığı halde, ek avantajlar sağlayabilecekleri bir strateji olarak görülebilir. Öte yandan, Avrupa entegrasyon sürecinin başlangıcında bazı bağlantılarda, artan ekonomik bağımlılığın, ulusal bazlı ekonomik kalkınmanın daha zor hale geldiği de tartışılmıştır. Faydalı ekonomik entegrasyon için gerekli koşulların gelişmekte olan ülkelerde hüküm sürmediği kısa sürede ortaya çıkmıştı ve bu, kısmen uluslararası ekonomik sistemin yapısına bağlıydı (Mearsheimer, 1990: 31-37).

Bununla birlikte, ilk dalga sırasında, ekonomik entegrasyonun, ekonomik olarak uygulanabilirliği açısından kritik olmayan katılımcı ülkeler için böyle yararlar sağlayan bir strateji olduğu da iddia edilebilir. Bununla birlikte, uluslararası ekonomik sistemde, bölgesel entegrasyonun ilk dalgası sırasında neden devletlerin ekonomik entegrasyona gitmeye karar verdiklerini gösteren herhangi bir faktör mevcut gibi görünmemektedir. Öte yandan, Björn Hettne, Soğuk Savaşın siyasi yapısının, olası tüm entegrasyon biçimlerinin ekonomik entegrasyonunu özellikle ürettiğini savunmuştur. Bunun nedeni, ekonomik entegrasyonun, bölgesel aktörlerin manevra için, örneğin güvenlik konuları alanından çok daha fazla alana sahip olduğu o dönemde, düşük siyaset alanı olarak düşünülmüş olmasıdır (Hettne, 1994: 12-13). Ancak yine de, ilk dalga sırasında uluslararası sistemde devletlerin neden o zamana kadar entegrasyon süreçlerini başlatmaya karar verdiklerini açıklayan böyle faktörler görünmemektedir.

2.1.2. Bölgesel Entegrasyonun İkinci Dalgası

Bölgesel entegrasyonun ikinci dalgası genellikle 'yeni bölgeselcilik' olarak adlandırılır (Hettne 1994, 1). Yeni bölgeselcilik adıyla, akademisyenler deneysel olguyu ilk bölgesel entegrasyon dalgasından ayırmakla kalmayıp aynı zamanda nitel olarak yeni özelliklere sahip olduklarını ima etmeye çalışmaktadırlar. Bu yeni nitel özellikler genelde uluslararası sistem seviyesinde meydana gelen değişikliklerden

kaynaklanmaktadır. Bu mantığa göre eski ve yeni bölgeselcilik arasındaki bu farklılaşma birkaç noktada ortaya çıkmıştır. Birincisi, uluslararası sistemdeki bazı değişiklikler bölgesel entegrasyonu etkiler ve bu nedenle tanımlanmalıdır. İkincisi, yeni bölgeselcilik, bir şekilde eski bölgeciliğe göre farklılık gösteriyor; bu da, olguyu genel bir şekilde karakterize etmenin mümkün olduğunu ima etmektedir.

Dünyanın farklı bölgelerinde bölgesel entegrasyona olan ilginin eş zamanlı canlanması, uluslararası sistemdeki bazı değişikliklere bağımlı olabileceğini düşündürmektedir. Uluslararası sistemdeki en karakteristik iki değişikliğin soğuk savaşın sona ermesi ve ekonomik küreselleşmenin yoğunlaşması olduğu görülmektedir (Holm ve Sørensen, 1995; Keohane, 1995; Hettne, 1999). Soğuk savaşın sona ermesi oldukça net bir olaydır. Soğuk Savaş, Sovyet Bloku 1980'lerin sonlarında parçalanmaya başlayınca sona ermişti. Sonuç olarak Sovyetler Birliği bile 1991'de çözülmüş ve bu da Amerika Birleşik Devletleri'ni uluslararası sistemdeki tek süper güç olarak bırakmıştır. Bu, doğal olarak, Şubat 1945'ten beri uluslararası politikayı belirleyen uluslararası sistemin ve Yalta konferansındaki iki kutuplu siyasi yapısının da bir sonu olmuştur. Bununla birlikte, bu iki kutuplu yapı yerine ortaya çıkanlar nispeten belirsizdir. Politik olarak, Birleşik Devletler tartışmasız bir konumda kaldı ve bu nedenle uluslararası sistemin siyasal yapısı günümüzde neredeyse tek kutupludur. Bu, böylesine derin bir değişimdir ve büyük olasılıkla tüm dünyadaki bölgesel entegrasyon süreçlerine de yansımıştır (Hettne, 1994: 12-13).

Soğuk Savaşın sona ermesi uluslararası ekonomik kalkınma bağlamını değiştirmiştir. Soğuk Savaş döneminde dünya ekonomik olarak da kapitalist ve sosyalist devlet kamplarına bölünmüştür, ancak komünizmin çöküşü de ekonomi politikaları alanında tarihin sonuna yol açmıştır. Kapitalizm aniden küresel bir karşı ağırlık olmaktan çıkmış ve etki alanını hemen hemen tüm dünyayı kapsayacak şekilde genişletmiştir. Bununla birlikte, ABD'nin uluslararası ekonomide baskın bir konuma gelmemiştir. Bunun yerine, ABD'nin askeri ve siyasi alanlardaki baskın rolünü kabul etmek, ekonomik alanda ABD ile çatışmaları önleme konusunda isteksiz olan Asya ve Avrupa bölgeleri tarafından öncülüğe zorlanmaktadır. Bu, bazen nispeten önemi olmayan meseleler üzerinde de olmuştur (Hettne, 1994: 12-13).

Soğuk savaş sonrası durum, kapitalizmi neredeyse küresel ölçekte tek üretim tarzı olarak kurmuştur ancak bu, ABD'nin uluslararası politikada olduğu gibi benzer bir

hakimiyeti sağlamamıştır. Bunun yerine, uluslararası ekonominin üç çekirdeği ortaya çıkmış ve kısa süre sonra üçlü olarak da anılmıştır. Kuzey Amerika, Avrupa Topluluğu ve Asya-Pasifik olmak üzere bu üç temel bölge kısa sürede uluslararası ekonomideki ticaret ve yatırım akışlarının çoğuna hakim duruma gelmiştir. Asya-Pasifik'in ekonomik motoru olan Japonya, 1990'lı yıllarda ekonomik durgunluk ve deflasyona uğramıştı. Sonuç olarak, Pasifik bölgesi, 1990'ların başında beklendiği kadar küresel bir ekonomik güç olarak ortaya çıkmamış, ancak Çin'in ortaya çıkan ekonomik gücü durumu değiştirmiştir. Avrupa Birliği bunun yerine 1990'lı yıllarda ABD'ye ekonomik alanda düzenli olarak meydan okumuştur. Tek Avrupa Yasası'ndan sonra entegrasyon sürecinin yoğunlaşması ve Maastricht anlaşmasının imzalanması 1992'de Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Meksika tarafından Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA) kurulduğunda savunma olarak karşısına çıkmıştı. NAFTA'nın kurulması, dünyanın rekabet halinde olan bölgesel ticari bloklara bölünmesi anlamına gelen üçlü hale getirmenin bir işareti olarak görülmüştür (Waltz, 1979: 95-99).

Bu iki değişiklik, kapitalizmin zaferi ve dünya ekonomisinin bölgeselleşmesi, genellikle ekonomik küreselleşme olarak adlandırılan değişimin bir parçasını oluşturmaktadır. Ekonomik küreselleşme, uluslararası ekonominin dinamikleriyle ilişkili olarak, uluslararası sistemde yapısal bir değişikliktir. David Held, küreselleşme hakkındaki genel tartışmada üç ana grubu işaret etmiştir. Bu üç grup aşağıdaki şekilde ifade edilebilir (Held ve diğerleri, 2000: 22-23):

- Küreselciler, küreselleşmenin gerçek olduğunu ve nitelikli olarak yeni özelliklere sahip olduğunu, uluslararası sistemde önceki toplumsal dünyanın organizasyonuyla karşılaştırdığını görmektedirler.
- Gelenekselciler küreselleşmeden şüphe etmekte, uluslararası sistemin yeni fikirler kullanmamızı sağlayacak herhangi bir köklü değişikliğe uğramadığını sistemde.

Bu kategorizasyon, tarafların küreselleşmeye karşı tutumlarını yansıtmamaktadır. Bu farklı gruplar ve düşünceleri için ortak olan şey, aynı sorularla meşgul olmalarıdır (Held ve diğerleri, 2000: 19):

- Ekonomik faaliyet ne dereceye kadar küreselleşmiştir?
- Küresel kapitalizm bir şekilde dönüştürülüyor mu?

- Uluslararası ekonomik faaliyet ne dereceye kadar ulusal veya uluslararası düzeyde yönetilebilir?
- Ekonomik küreselleşme, ulusal ekonomik politika planlamasını işe yaramaz hale getirir mi?

İlk iki soru, en azından kısmen, soğuk savaşın sona ermesinin ardından kapitalizmin gelişimi ile, üçüncü soru ise dünya ekonomisinin uygulanmasıyla ilgilidir. Bununla birlikte, halen ekonomik küreselleşmenin, küresel makro yapının siyasal dönüşümünden en azından kısmen bağımsız bir olgu olan yapısal bir dönüşüm olduğunu gösteren pek çok soru olduğu açıktır. Bu, aynı zamanda, köklerinin soğuk savaşın sonuna gelindiğinde olduğu gibi, en azından kısmen farklı bir yere ve tarihsel bağlamda olduğu anlamına gelmektedir. Olgunun yükselişine katkıda bulunan diğer unsurlar, yukarıda listelenenlere ek olarak, en azından büyük kapitalist ülkelerdeki neoliberal ekonomi politikalarının egemenliği, yeni teknolojilerin geliştirilmesi, küresel ticarette ve yatırım akışlarında önemli artışlar olmuştur. Bu faktörlerden bazıları, uluslararası sistemin iki kutuplu siyasi düzeninin ortadan kaldırılmasından önce 1980'lerde zaten uluslararası ekonomiyi şekillendirmeye başlamıştır.

Bu farklı bakış açıları kamplar aynı olguyu inceliyor olsalar da, doğaları hakkında çok farklı sonuçlar çıkarabiliyorlar. En şüpheci görüşler, küreselleşmenin varlığını tamamen reddetmişti. Örneğin, Hirst ve Thompson, ekonomik uluslararasılaşmanın şu andaki aşamasında yeni bir şey olmadığını savunmuştur. Nitekim, onlara göre, dünya 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında küreselleşmenin bugünkü halinden daha küreselleşmişti (Hirst ve diğerleri, 2015: 49). Dünya ekonomisinin üçüncülleştirilmesi de kuşkuculara göre ekonomik küreselleşme için fırsatlardan daha fazla engel oluşturmaya işaret etmektedir. Şüphecilere göre, kapitalizm küresel kapitalizm olarak adlandırılabilecek yeni bir safha haline gelmedi, bunun yerine çeşitli çalışmaların gösterdiği gibi dünyanın farklı yerlerinde hala kapitalizmin farklı biçimleri varlığını sürdürüyor. Ayrıca coğrafya, yeni teknolojilerin geliştirilmiş olmasına ve ticaret ve yatırım akışlarının büyük oranda artmasına rağmen, önemini yitirmemiştir. Bundan da anlaşılacağı gibi, ulus devletler hala ekonomik gelişmeyi çeşitli araçlarla kontrol edebiliyor ve günümüz dünyası ulus devletler üzerine yeni bir baskı oluşturuyor (Held ve McGrew, 2000: 22). En aşırı şüpheciler belki de yavaş yavaş

yavaş yavaş kaybolmakta ve tartışma, küreselleşmenin ne kadar uluslararası sistemi değiştirdiği sorusuna yönelmektedir.

Globalistler durumu tamamen farklı bir şekilde görmektedirler. Onlara göre, ekonomik bağımlılık ve uluslararası entegrasyon şimdiye kadar gerçekten küreselleşmeye başlamıştır. Bu küresel entegrasyon, yeni teknolojilerin yardımıyla dünya çapında taşınabilen ticaret ve yatırım akışlarının artması ile alakalıdır. Aynı zamanda, yeni teknolojiler şirketlerin iş dünyasının menfaatlerine göre daha kolay üretim yapmalarını sağlamış, bazı eleştirmenlere göre şirketlerin gücünü artırmıştır (Korten 1997). Bu ticaret ve yatırım akışlarının önemi ve diğer yandan üretim hareketliliği, hükümetleri benzer uluslararası politikaları (neoliberal) benimsemeye zorlamış ulus devletler için mevcut politika seçenekleri sayısı da azalmış ve böylece egemenliklerini zayıflatmıştır (Ohmae, 1995: 11-13). Bu durum, ulusal veya bölgesel kısıtlamaları bulunmayan, yeni bir küresel kapitalizm biçimi doğurmuştur.

2.2.BÖLGESEL ENTEGRASYONUN OLUŞUM SEBEPLERİ

Bölgesel entegrasyonun oluşma sebepleri üç ana kategoride toplanabilir (İncekara, 1995: 63-64):

- Ülkeler ekonomik olarak üretim kapasitelerini yükseltip verimliliği arttırmak ve bunun sonucunda da toplumsal refah seviyesini daha yukarılara taşımak için ekonomik entegrasyona girebilirler. Böylece ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarından kısmi olarak vazgeçmeleri ile toplumsal refahı arttırmayı garanti altına alırlar.
- Ülkelerin bölge dışında oluşan gruplaşmalara karşı daha yüksek bir rekabet gücüne sahip olup, siyasal alanda daha etkili olmak istemeleri, siyasal potansiyelin arttırılmak istenmesidir.
- Bölgesel entegrasyonun diğer nedeni, bölgesel olarak birlikte yaşamak zorunda kalan komşu ülkelerin birbirleriyle karşı karşıya gelmeleri yerine güçlerini toplayıp çıkar çatışmalarını engellemektir.

2.3.BÖLGESEL ENTEGRASYONUN ETKİLERİ

Bölgesel entegrasyonların, ülkeler üzerindeki etkileri; statik ve dinamik olmak üzere iki kategoride toplanabilir (İncekara, 1995: 80-84):

2.3.1. Bölgesel Entegrasyonun Statik Etkileri

Ekonomik yapı ve teknolojinin aynı kaldığı varsayımında, üretim faktörlerinin tekrardan dağılması ile ortaya çıkacak etkilerle alakalıdır. Statik etkiler, ticaret yaratıcı ve ticaret saptırıcı olarak iki şekilde incelenebilir.

- Ticaret yaratıcı etki, entegrasyon içinde bulunan ülkenin, ortaklıkta bulunan diğer bir ülkeden daha uygun fiyata ithalat yapabilmesiyle oluşur.
- Ticaret saptırıcı etki, entegrasyon dışında bulunan ülkeden daha düşük bir maliyetle ithalat yapmak yerine, ortaklık üyesi bir ülkeden daha yüksek maliyetli ithalat yapma ile oluşur.

2.3.2. Bölgesel Entegrasyonun Dinamik Etkileri

Bölgeselentegrasyonların, statik etkilerin yanında dinamik etkileri de bulunmaktadır:

- Rekabetin artması,
- Pazarın genişlemesi sonucu ortaya çıkan ölçek ekonomilerinden faydalanma,
- Rekabet ve genişleyen pazarın yatırımcılar için cazip hale gelmesi sonucu yatırımların artması,
- Dışsal ekonomilerin oluşması (genellikle kamu kesiminde, herhangi bir iktisadi birimin, üretim faaliyetleri sırasında, maliyeti içinde yer almayan ekonomik faaliyetin sonuçlarından yararlanmasıdır),
- Üretim faktörlerinin serbest dolaşımı sonucu kaynak etkinliğinin sağlanması,
- (Entegrasyon içinde emek ve sermaye gibi üretim faktörlerinin serbestçe dolaşması, ekonomide kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlar),
- Döviz tasarrufu yaratması.

Günümüzde bölgesel entegrasyonlara verilebilecek en önemli örnek; Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'dir. Üye ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal vb. alanlarda uyumu sağlayan topluluk, 1991 Maastricht Anlaşması ile birlik halini almıştır. Örnek verilebilecek diğer bölgesel entegrasyon hareketi, üye ülkelerin birbirleriyle yaptığı ticareti tekrar düzenleyip yeni avantajlar elde etmek için A.B.D. ve Kanada arasında (STA) 1992'de başlamış, 1994'te Meksika'yı da dahil ederek "Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması" (NAFTA) ismiyle faaliyetlerine başlamıştır. Bir diğer ekonomik topluluk da Japonya ile Güney Doğu Asya ülkelerinin oluşturdukları ekonomik

birliktelik hareketidir. Bu üç entegrasyon, Dünya'daki bölgeselleşme yöneliminin odak noktasını oluşturmaktadır (İncekara, 1995: 53).

Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya-Pasifik bölgelerinden oluşan bu üç ortaklık, dünya ticaretinin yaklaşık %75'lik kısmını oluşturmaktadır. Ülkelerin bu ekonomik topluluklarda bir araya gelmesinde rol oynayan en önemli faktörler aşağıdaki gibidir (İncekara, 1995: 54):

- İyi ikili siyasi ilişkiler,
- Coğrafi yakınlık,
- Ortak bir sınır,
- Küçük ekonomik ölçek

2.4.BÖLGESEL ENTEGRASYONUN AŞAMALARI

Bölgesel entegrasyonun aşamalarına bakıldığında, ülkeler arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri güçlendirmek ve ticaret hacmini arttırmak için iş bölümü ve uzmanlaşmanın yararlarından faydalanmayı hedefleyen en küçük kapsamlı ekonomik ortaklık şekli tercihli ticaret anlaşmalarıdır. (Çelen, 1995; Seyidoğlu; 1993: 415). Ancak bu tür birliktelikler entegrasyon sürecini kapsamamanın yanında, coğrafi bölge açısından da ticari bir birliktelik oluşturamamaktadır. Bu sebeple entegrasyonun ilk aşaması serbest ticaret bölgeleridir. Serbest ticaret bölgeleri, üye ülkelerin birbirleriyle ticaret kısıtlamalarını yani tarife ve miktar kotalarını ortadan kaldırarak ürünlerin serbest bir şekilde dolaşımını sağlarken, üçüncü ülkelere karşı da her ülkenin kendi dış ticaret politikalarını uygulamasını öngörmektedir. Serbest ticaret bölgelerine üye ülkeler, anlaşmaya taraf ülkelerle dış ticaret ilişkilerinde bağımlı, diğer ülkelerle ekonomik ilişkilerde ise serbest hareket edebilecektir (Ertürk, 1997: 7).

Entegrasyonun diğer aşaması iseserbest ticaret bölgelerinden daha ileri boyutta olan gümrük birlikleridir. Gümrük birliğinde üye ülkeler arasında her türlü ticaret kısıtlamaları engellenirken, diğer ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesi bulunmaktadır (Kara, 1996: 71).

Gümrük birliğinin bir diğer aşaması ortak pazardır. Ortak pazarda gümrük birliği gibi üye ülkelerin birbirleriyle yaptığı ticaret serbest bırakılmakta ve diğer ülkelere karşı

ortak bir tarife uygulanmaktadır. Bunun yanında emek ve sermaye gibi üretim unsurlarının da ortak pazar içerisinde serbestlik sağlanmaktadır (Seyidoğlu; 1993: 416).

Entegrasyon sürecinin son aşaması iktisadi birliktir. Bu aşamada daha önce belirlenen şartlara ek olarak ekonomik, mali ve sosyal politika ve kurumların da bir araya getirilmesi amaçlanır. Yani tek pazar sistemi, ortak bir Merkez Bankası ve dış ticaret politikası öngörmektedir (Karluk, 1991: 237). İktisadi birliğin içerdiği bir diğer unsur ise parasal birliktir. Parasal birlik üye ülkelerin ulusal paraları arasında sabit bir kur ilişkisine dayanmakta ve ulusal para ve mali politikaların uyumlaştırılmasını öngörmektedir. Parasal birliğe geçilmesinin en önemli nedeni, ülkelerarası ödemeleri kolaylaştırmak için bir rezervin oluşturulmasıdır (Seyidoğlu, 1993: 416; ; Karluk, 1984: 2-3).

Bugün iktisadi birlik aşamasına ulaşan ilk entegrasyon hareketi Avrupa Ekonomik Topluluğu 'dur. 1991 yılında AB (Avrupa Birliği) adını alan bu hareket 1999 yılında Parasal Birlik de gerçekleştirilmiş tek para birim Euro'ya geçilmiştir. Uluslar üstü bir birlik olan Avrupa Birliği, kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımda bulunması şeklinde amaçları bulunan, dünyanın en verimli ekonomik ve siyasi güçlerinden biriyken, geleceğin siyasi örgütlenmesi açısından da bir örnek olmaktadır. Birliğin amacı ülkelerarası ekonomik işbirliği ile sağladığı yakınlaşmayı ileride "Birleşik Avrupa Devletleri" haline getirmektir (İncekara, 1995: 69).

Bölgesel entegrasyonlara kıtalar bazında aşağıdaki örnekler verilebilir.

Avrupa'da: Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA), Avrupa Birliği (AB), Kuzey Avrupa Ülkeleri Topluluğu (NC), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi (KEİB), Bağımsız Devletler Topluluğu ve Baltık Gümrük Birliği (BDT).

Asya'da: Güney Doğu Asya Ulusları Birliği (ASEAN), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO), Körfez İşbirliği Konseyi (GCC), Mısır, Suriye Ürdün ve Lübnan arasında ekonomik ve siyasal amaçlı (MAŞREK).

Amerika'da: Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (LAFTA 1980 sonrasında LAIA adını almıştır.), Cartagena Anlaşması ile 1969'da kurulmuş olan (AND Paktı), Merkezi Amerika Ortak Pazarı (CACM), Karayip Ülkeleri Topluluğu (CARICON), Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), Brezilya, Arjantin, Paraguay ve Uruguay arasında 1991'de imzalanan (MERCOSUR).

Afrika'da: Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS), Merkezi Afrika Gümrük ve Ekonomik Birliği (UDEAC), Fas, Tunus ve Cezayir arasında kurulan Siyasi ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (MAGREB).

2.5.BÖLGESEL ENTEGRASYONUN TEORİLERİ

Bölgesel entegrasyona yönelik akademik yaklaşım temelinde liberalizm bulunmaktadır. Liberal bakış açısı, teknolojik ilerlemenin artmasının devletin tüm güvenlik görevlerini kontrol etme kapasitesini yetersiz kılacağı ve bu nedenle uluslararası işbirliğinin zorunlu hale geldiği anlamına gelmekteydi.

Bölgesel entegrasyonu açıklamaya yönelik ilk girişim, Ernst Haas'ın işlevselliği sayesinde tamamlandı. Bu yaklaşımın Avrupa inşaatının şafağında ve 50'lerde gerçekleşmekte olan süreçlerin itici gücü ve teorik temeli olarak ortaya çıktığını belirtmek önemlidir. Yeni işlevselciliğin önemli bir özelliği, gerçekçi statik resimle olan bütün kopuştur. Haas, birkaç alanda karşılıklı bağımlılığın artmasıyla ortaya çıkan hareket hissinin altını çizmiştir. Yapılandırmacılara güçlü bir etki yaratacak olan bir ideolojik ontolojiye dayanan bu süreç, göreceğimiz üzere, sızıntı etkisi sonucunda elde edilen olumlu sonuçların, devlet adamlarının değerlendirme ve motivasyonunda değişiklik yapacağına işaret etmektedir (Seyidoğlu; 1993: 416).

Haas'ın katkısının bir diğer önemli yanı, aktörlerin geneliyle ilgilidir.Haas'a göre bütünleşme sürecini destekleyen yalnızca devlet adamları değil, aynı zamanda tüm toplum seçkinleridir. Böylece, devlet adamlarıyla ilişkili karakteristik rasyonellik, aynı objektif-entegrasyon arayışında olan çok sayıda aktör arasında ancak farklı stratejiler vasıtasıylagörünür hale gelecektir (Karluk, 1991: 237).

Özellikle Avrupa entegrasyon sürecinin incelenmesine odaklanan bu yaklaşım, bazı konularda açıklama eksikliği nedeniyle reddedilmiştir. 80'li yıllarda Avrupa entegrasyon sürecinin güçlenmesinden sonra, bu düşünce akımı tekrar ortaya çıkmıştır (Karluk, 1991: 237).

3. KÜRESEL POLİTİK EKONOMİNİN BÖLGESEL ENTEGRASYONU: KATAR ÖRNEĞİ

Araştırmanın bu bölümünde küresel politik ekonomi ve bölgesel entegrasyon kavramları bir arada ele alınmış ve Katar'ın bölgesel entegrasyonu bu açıdan irdelenmiştir.

3.1.KÜRESEL POLİTİK EKONOMİ VE BÖLGESEL ENTEGRASYON

Küresel politik ekonomik entegrasyon, ekonomi politikalarının farklı devletler arasında bir araya getirilmesiyle, entegrasyon öncesi aralarında ticarette uygulanan tarife ve tarife dışı kısıtlamaların kısmen veya tamamen kaldırılması yoluyla gerçekleştirilir. Bu durum, refah seviyesini arttırmak ve devletlerin ekonomik verimliliğini artırmak amacıyla distribütörlere ve tüketicilere yönelik daha düşük fiyatlara yol açması anlamına gelmektedir (Scott, 1999).

Bölgesel entegrasyon ise birbirlerine coğrafi olarak yakınlığı bulunan ülkelerin ekonomik anlamda bir araya gelmesi ile oluşan bir ticaret sistemini ifade etmektedir. Bu ülkeler entegrasyonun derecesine göre gümrük duvarlarını kaldırmakta, mal ve insan geçişini serbest bir hale getirmektedir. Entegrasyon dışındaki ülkelere ise her ülke kendi politik ve ekonomik sistemini uygulamaya devam etmektedir (Lindberg ve Scheingold, 1970).

Ülkelerin bölgesel ekonomik entegrasyonu sürdürmelerine neden ekonomik ve siyasi nedenler vardır. Ekonomik birliklerin üye devletleri arasındaki ticaretin artmasının ekonomik gerekçesi, entegrasyondan elde edilen verimlilik kazanımlarına dayanmaktadır. ASEAN, NAFTA, SACN, Avrupa Birliği ve Avrasya Ekonomik Topluluğu gibi kıtasal ekonomik bloklarda gerçekleştirilen bir olgu olan bu durum,

küresel ölçekte ekonomik entegrasyonun gelişmesinin nedenlerinden biridir (Baldwin ve Venables, 1995).

Karşılaştırmalı avantaj, bir kişinin veya ülkenin belirli bir mal ya da hizmeti, diğerinden daha düşük marjinal ve fırsat maliyetiyle üretme kabiliyetini ifade eder. Karşılaştırmalı üstünlük ilk olarak David Ricardo tarafından 1817'de yayınlanan Politik Ekonomi ve Vergilendirme İlkeleri Hakkında adlı kitabında açıklanmıştır. Örneğin, Portekiz'de aynı miktarda ürün üretmek için İngiltere'dekinden gereken miktardan daha az emek ile şarap ve kumaş üretmek mümkündür. Bununla birlikte, bu iki malın üretilmesine ilişkin görece maliyetler iki ülkede farklıdır. İngiltere'de şarap üretmek çok zordur ve kumaş üretmek göreceli olarak biraz daha zordur. Portekiz'de her ikisi de üretmek kolaydır. Bu nedenle, Portekiz'den İngiltere'ye kıyasla kumaş üretmek daha ucuz olsa da, Portekiz için fazla şarap üretmek ve İngiliz kumaşıyla satmak daha ucuzdur. Elde edilen sonuç, her ülkenin, karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu mülk üzerinde uzmanlaşarak ve diğer ülke için iyi bir ticaret yaparak kazanabilmesidir (Lindberg ve Scheingold, 1970).

Ölçek ekonomisi, bir teşebbüsün genişleme yüzünden elde ettiği maliyet avantajlarını ifade eder. Çıktı ölçeği arttıkça bir üreticinin birim başına ortalama maliyetinin düşmesine neden olan faktörler vardır. Ölçek ekonomileri bir tesisin büyüklüğü ve diğer girdilerin kullanım seviyeleri gibi birim maliyetlerdeki düşüşleri ifade eder. Ölçek ekonomileri, politik ekonomik entegrasyon için bir gerekçedir, çünkü bazı ölçek ekonomileri belirli bir ülkede mümkün olandan daha büyük bir pazar gerektirebilir.

Bu ekonomik nedenlerin yanı sıra, politik ekonomik bütünleşmenin pratikte izlenmesinin bir diğer nedeni de siyasidir. Siyasi olarak benzer görüşe sahip olan ülkeler politik ekonomik entegrasyon ile kendi aralarındaki ticareti ve ilişkiyi geliştirmektedir. Bunun yanında ülkelerin kutuplaşmadan kaçınmak ya da bir kutuplaşma bloğuna dahil olmak amacıyla bölgesel entegrasyonlara gittiği de görülmektedir. Bunun en önemli örnekleri olarak NATO ve Türkiye'nin girişimleri ile kurulmuş olan Balkan Antantı verilebilir.

Politik ekonomik entegrasyon teorisinin çerçevesi, ticaret yaratma ve ticaret saptırma etkilerini tanımlayan Jacob Viner (1950) tarafından oluşturulmuştur. İki devlet

arasındaki ticaret akışlarını birleştirmeden önce ve sonra düşünmekte ve onları dünyanın diğer ülkeleriyle karşılaştırmaktadır (Viner, 1950). Teorinin temelleri 1960'lı yıllarda Macar ekonomist Bla Balassa tarafından özetlenmiştir (Balassa, 1961).Politik ekonomik entegrasyon arttıkça, pazarlar arasındaki ticaret engelleri azalmaktadır. Balassa, ulusal sınırlar boyunca ekonomik faktörlerin serbest dolaşımı ile birlikte, uluslar üstü ortak pazarların doğal olarak yalnızca ekonomik olarak aynı zamanda politik olarak daha fazla entegrasyon talebinde bulunduğuna ve dolayısıyla ekonomik toplulukların doğal olarak siyasi birlikteliklere dönüştüğüne inanmaktaydı. Zaman içerisinde Avrupa Birliği'nin geldiği durum Balassa'nın bu tezini haklı çıkarmaktadır.

Uluslararası ticaret entegrasyonunun dinamikleri, faktörler (emek, sermaye), katma değer, Pareto verimliliği gibi uluslararası ekonomik entegrasyon teorisinin dinamik kısmı, matematiksel olarak Ravshanbek Dalimov tarafından tanıtılmıştır. Bu, daha önce statik uluslararası ekonomik entegrasyon teorisine disiplinler arası bir yaklaşım sağlamış ve ekonomik entegrasyonun etkilerinin neler olduğunu göstermiştir.

Ekonomik kriz 2008'de başlamışken, küresel ekonomi bölgesel seviyede epeyce girişim oluşturmaya başlamıştır. Bu, AB ile ABD arasındaki birleşme, Avrasya Ekonomik Topluluğunun (şu anda Avrasya Ekonomik Birliği) Ermenistan ve Kırgızistan tarafından genişletilmesi gibi sonuçlar doğurmuştur. Bu tür hızlı ve dramatik değişiklikler için asıl itici güç küresel sermayenin yetersizliği ve 2014-2015'te görülen belirgin büyük siyasi tutarsızlıklardı. Küresel ekonomi sermayenin ve emeğin hareketlerini kolaylaştırarak bunun üstesinden gelmek zorunda kalmışlardır (Moon, 2017).

3.2.KATAR HAKKINDA BİLGİLER

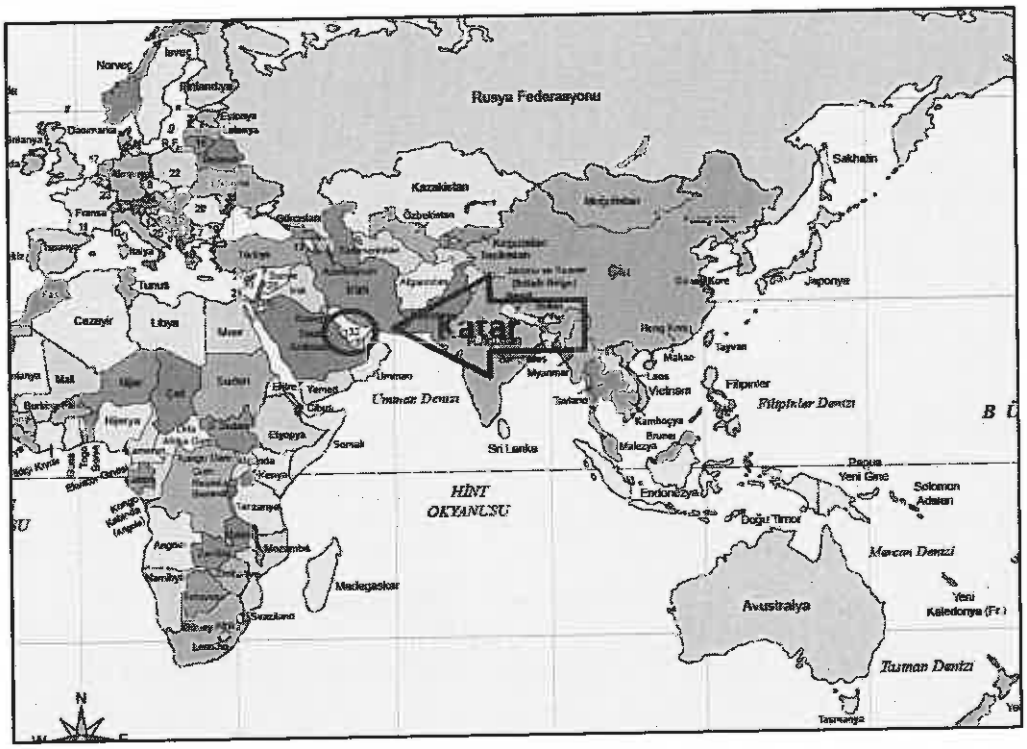
Ülke, Arap Yarımadası'ndan yaklaşık 160 km kuzeyde Arap Körfezi'ne uzanan ve Suudi Arabistan ile sınırlanan bir yarımada üzerinde yer almaktadır. Katar, Bahreyn, İran ve Birleşik Arap Emirlikleri ile deniz sınırlarını paylaşmaktadır.Katar, Kıbrıs adasında yaklaşık 1.25 kat daha büyük11.586 km²'lik bir alan kaplamaktadır (Worth, 2008).

Katar 2016 yılı sonu itibarıyla 2,6 milyonluk bir nüfusa sahiptir ancak Katar vatandaşları yalnızca azınlıkları temsil etmektedir; ülkenin büyük çoğunluğunu yabancı işçiler oluşturmaktadır (Roberts, 2017).

Katar mutlak bir İslam monarşisidir. Emir aynı anda devlet başkanıdır ve icracı ve yasama yetkisinin başıdır, hükümet de yalnızca kendisinden sorumludur. Devlet dini İslam'dır (Worth, 2008).

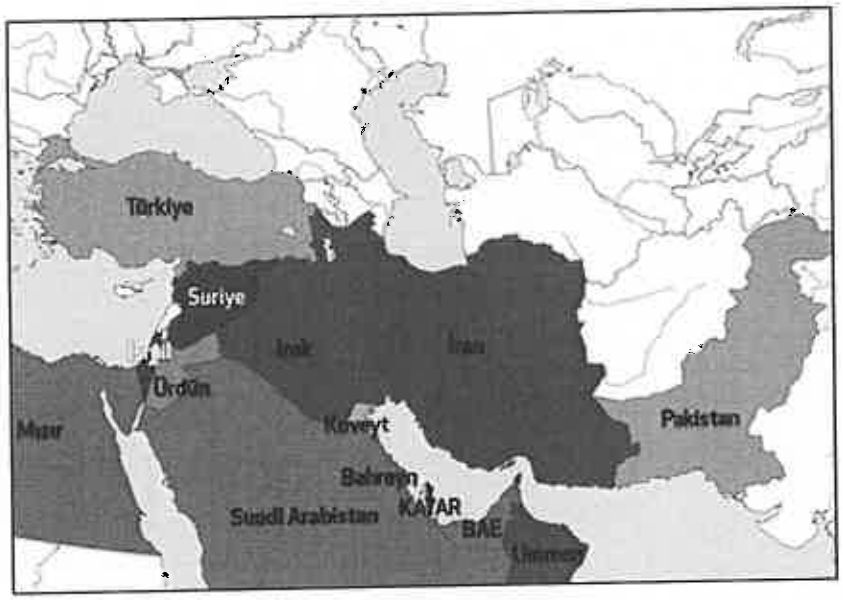
Katar, Osmanlı yönetiminin ardından, 20. yüzyılın başında 1971'de bağımsızlığını kazanana kadar bir İngiliz sömürgesi haline gelmiştir. Katar, 19. yüzyılın başlarından beri Thani'nin yönetimine tabi olmuştur. Şeyh Jassim bin Muhammed Al Thani Katar Devletinin kurucusu sayılmaktadır. Katar kalıtsal bir monarşidir ve devlet başkanı Emir Şeyh Tamim bin Hamad Al Thani'dir. Mevcut Anayasa, 2003 yılında referandumda ezici bir çoğunlukla onaylanmıştır (Fromherz, 2017).

Şekil 3.1: Dünyada Katar'ın konumu

Kaynak: http://cografyaharita.com/haritalarim/3g_dunya_siyasi_haritasi3.png (Erişim Tarihi: 03 Mart 2017).

Şekil 3.2: Katar'ın Ortadoğu'daki konumu

Kaynak: http://image.cdn.haber7.com/haber/haber7/photos/2017/23/diZt0_1496839327_4813.jpg (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2017).

Katar, dünyanın üçüncü büyük doğal gaz rezervleri ve petrol rezervleri ile yüksek gelirli bir ekonomidir. Ülke, kişi başına düşen gelirin dünyadaki en yüksek olduğu ülkelerden biridir. Katar, BM tarafından insan gelişiminin çok yüksek olduğu bir ülke olarak sınıflandırılmış ve insan gelişimi için en gelişmiş Arap devleti olarak kabul görmüştür. Katar, boyutu açısından orantısız nüfuza neden olmakta ve orta bir güç olarak tanımlanmaktadır. Katar aynı zamanda 2022 FIFA Dünya Kupasına ev sahipliği yapacak olup ve bunu gerçekleştiren ilk Arap ülkesi olacaktır (Roberts, 2017).

Haziran 2017'de Suudi Arabistan, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri ve Mısır, Katar ile diplomatik ilişkilerini kesmişlerdir. Bu kararın arkasında Katar'ın terörizmi desteklediği düşüncesi yatmaktadır (Roberts, 2017).

Katar devleti, 1971'deki bağımsızlığından bu yana bölgesel ve uluslararası işbirliğine büyük önem vermiştir. Katar devleti, Birleşmiş Milletler, Arap Birliği, Arap Körfez İşbirliği Konseyi, İslamcı İşbirliği Teşkilatı'na üyedir (Fromherz, 2017).

Uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi konusundaki bu keskinlik, Katar'ın sosyal kalkınma ile ilgili 2030 ulusal vizyonunda açık ve net görülmektedir (Fromherz, 2017):

- Katar'ın ekonomik, siyasi ve kültürel seviyeler üzerindeki bölgesel rolünü özellikle Körfez İşbirliği Konseyi, Arap Birliği ve İslam İşbirliği Örgütü çerçevesinde güçlendirmek,
- Özellikle Arap uluslarıyla ve genel olarak diğer uluslarla kültür alışverişi yoğunlaştırmak ve geliştirmek,
- Medeniyet diyaloğunu, dinler arası ilişkileri ve çeşitli kültürler arasındaki birlikte yaşamanın sponsorluğunu desteklemek,
- Siyasi girişimler ve gelişimsel ve insani yardım yoluyla uluslararası güvenlik ve barışa ulaşılmasına katkıda bulunmak.

Katar'ın 40 yıl boyunca uluslararası işbirliği açısından kaydettiği ilerleme, ülkeler arasındaki ikili ilişkilerin gelişmesinde açıkça görülmektedir. Katar, dört kıtadaki tüm ülkelerle diplomatik ilişkiler sürdürmektedir. 2017 yılı itibarıyla Katar'a ait Asya, Afrika, Avrupa, Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Okyanusya'da 108 diplomatik misyon konuşlandırılmış durumdadır (Roberts, 2017).

Katar'ın odak noktası, hükümet düzeyinde ikili işbirliği ile sınırlı kalmamıştır. Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel alanlarda faaliyet gösteren birkaç uluslararası, Arap ve bölgesel örgütlere ve organlara üye olmalarından görülebileceği üzere çok taraflı işbirliğini içermektedir. Son otuz yılda Katar, ticari, hukuki, ekolojik, politik, medya ve diğer alanlarda çok amaçlı anlaşmalara katılmıştır (Fromherz, 2017).

Katar tarafından sağlanan insani ve kalkınma yardımı, bölgesel Arap ve İslam komşu sınırlarının ötesine geçmekte ve Haiti, Japonya, Nijer ve Komor gibi dünyanın çeşitli coğrafi bölgelerine uzanmaktadır. Katar, bu tür yardımları sunmaya devam ederken, dünyanın her yerindeki birçok insan krizi ve felaketine karşı pek çok ve çok sayıda sözü ifade etmeye devam etmektedir. Endonezya'daki Tsunami, Pakistan depremi, Çin ve Haiti depremleri gibi çeşitli felaket olaylarında derhal insani yardım sağlamıştır (Roberts, 2017).

Kısa sürede Katar yardımından istifade eden ülkeler dünyada altı kıtada 100'den fazla sayıya ulaşmıştır. Doğal felaket ve çatışmalarda bulunan ülkelere ek olarak, en az gelişmiş ve düşük gelirli ülkelere özel odaklanma yapılmıştır (Fromherz, 2017).

Katar, resmi olarak Katar Devleti, Arap Yarımadası'nda bulunan ve kuzeydoğu kıyısındaki küçük Katar Yarımadası'nda egemen bir ülkedir. Tek kara sınırı, güneyde

Suudi Arabistan ile olan bu ülkenin topraklarının geri kalanı ise Basra Körfezi ile çevrilidir. Basra Körfezi'nin bir kolu, Katar'ı yakınındaki Bahreyn bölgesinden ayırır.

Osmanlı yönetiminden sonra Katar, 20. yüzyılın başlarında 1971'de bağımsızlık kazanana kadar bir İngiliz himayesi altındakalmıştır. Katar, 19. yüzyılın başlarından itibaren Thani Evi tarafından yönetilmişti. Şeyh Jassim bin Muhammed Al Thani, Katar Devletinin kurucusudur. Katar, kalıtsal bir monarşi ile yönetilmektedir ve devlet başkanı Emir Şeyh Tamim bin Hamad Al Thani'dir. Anayasal ya da mutlak bir monarşi olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalı durumdadır. 2003 yılında anayasa, bir referandumda %98 gibi ezici bir çoğunlukla onaylanmıştır. 2017'nin başında Katar'ın toplam nüfusu 2,6 milyon 'dur. Nüfusun 313,000'i Katar vatandaşı geri kalan 2.3 milyonu ise diğer ülke vatandaşlarından oluşmaktadır.

Katar, dünyanın üçüncü büyük doğal gaz rezervleri ve petrol rezervleri tarafından desteklenen yüksek gelirli bir ekonomiye sahiptir. Ülke dünyanın en yüksek kişi başına gelirine sahiptir. Katar, BM tarafından çok yüksek bir insani gelişme ülkesi olarak sınıflandırılmaktadır ve insani gelişme açısından en gelişmiş Arap devleti olarak kabul edilmektedir.

Katar Arap dünyasında, hem finansal olarak hem de küresel olarak genişleyen medya grubu Al Jazeera Medya Ağı aracılığıyla Arap Baharı sırasında çeşitli isyancı gruplara destek veren önemli bir güç konumundadır. Katar, orantısız nüfuz ve orta güç olarak tanımlanmıştır. Katar, 2022 FIFA Dünya Kupasına ev sahipliği yapacak ve bunu yapan ilk Arap ülkesi olacaktır.

Haziran 2017'de, diğer Körfez ülkeleri arasında Suudi Arabistan, Bahreyn, BAE ve Mısır, ülke ile diplomatik ilişkileri keserek, terörizmi destekleyip finanse etmek ve komşu devletlerin iç işlerini manipüle etmekle suçlayarak, uzun süredir devam eden gerginliklerin tırmanmasına yol açmıştır.

3.2.1. Katar'ın Tarihçesi

Katar'ın insan yerleşimi 50.000 yıl öncesine dayanmaktadır. Yarımadanın üzerinde Taş Devri'ne kadar uzanan yerleşim yerleri ve aletler ortaya çıkarılmıştır. Ubaid döneminden (M.Ö. 6500–3800) başlayan Mysopotamya eserleri terk edilmiş kıyı yerleşimlerinde keşfedilmiştir. Katar'ın batı kıyısındaki bir yerleşim yeri olan Al Da'asa,

ülkenin en önemli Ubaid bölgesidir ve küçük bir mevsimlik kampa ev sahipliği yaptığına inanılmaktadır (Fromherz, 2017).

Al Khor Adaları'nda bulunan MÖ 2. binyıldan kalma Kassit Babil malzemesi, günümüzün Bahreyn ile Katar ve Kassit sakinleri arasındaki ticaret ilişkilerini göstermektedir. Bulgular arasında 3.000.000 adet ezilmiş salyangoz kabuğu ve Kassite çanak çömlek parçaları bulunmuştur. Katalanın kıyıda var olan Kassite mor boyası endüstrisi nedeniyle bilinen en eski kabuklu deniz hayvanı boyası üretim yeri olduğu öne sürülmüştür (Freidman, 2005).

MS 224'te, Sasani İmparatorluğu, Basra Körfezi'ni çevreleyen topraklar üzerinde denetim kazanmıştır. Katar, Sasanidlerin ticari faaliyetlerinde, en az iki metaya katkıda bulunan bir rol oynamıştı. Bunlar değerli inciler ve mor boya idi. Sasanid döneminde, Doğu Arabistan'daki sakinlerin çoğu, dinlerin Mezopotamya Hıristiyanları tarafından doğuya yayılmasının ardından Hıristiyanlık ile tanışmıştı. Bu dönemde Manastırlar inşa edilipdaha fazla yerleşim kurulmuştu. Hıristiyanlık döneminin son döneminde, Katar, "Katar'ın evi" için Süryani (Beth Qatraye) olarak bilinen bir bölgeden oluşuyordu. Bölge Katar ile sınırlı kalmadı; Ayrıca Bahreyn, Tarout Adası, Al-Khatt ve El-Hasa'yı da kapsamaktaydı (Fromherz, 2017).

628'de Hz. Muhammed, Doğu Arabistan'daki bir hükümete Munzir ibn Sawa Al Tamimi adında bir Müslüman elçi göndermiş ve kendisinin ve halkın İslam'ı kabul etmesini istemişti. Munzir talebini iletmişti ve buna göre bölgedeki Arap kabilelerin çoğu İslam'a geçmişti. İslamiyet'in kabul edilmesinden sonra Araplar, Pers İmparatorluğu'nun fethine önderlik etmişti ve bu da Sasan İmparatorluğu'nun çöküşüyle sonuçlanmıştı (Fromherz, 2017).

Katar Emeviler döneminde ünlü bir at ve deve yetiştirme merkezi olarak görülmekteydi. 8. yüzyılda, Basra Körfezi'nde ticari olarak stratejik konumundan faydalanmaya başlamıştı ve bir inci ticaret merkezi haline gelmişti (Lapidus, 2014).

Abbasi döneminde Katar Yarımadası çevresindeki armut üretimindeki büyük gelişmeler meydana gelmişti. Basra'dan Hindistan'a sefer yapan gemiler ve Çin bu dönemde Katar limanlarında durmak zorunda kalmışlardı. Katar'da Çin porselenleri, Batı Afrika sikkeleri ve Tayland eserleri keşfedilmiştir. 9. yüzyıldan kalma arkeolojik kalıntılar, Katar'ın sakinlerinin daha yüksek kaliteli ev ve kamu binaları inşa etmek için

daha fazla servet kullandığını göstermektedir. Bu dönemde Murwab'da 100'den fazla taştan yapılmış ev, iki cami ve bir Abbasi kalesi inşa edilmiştir. Katar'ın ince çizgili dokuma pelerini ve mızrakların gelişmesi ve bitirilmesi konusundaki becerilerini anlatan 13. yüzyıl Müslüman alimi Yaqut el-Hamavi'nin Mu'jam'ın Al-Buldan adlı kitabında Katar'dan bahsedilmektedir (Freidman, 2005).

Doğu Arabistan'ın büyük bir kısmı 1253'te Usfuridler tarafından kontrol edilmişti, ancak bölgenin kontrolü 1320'de Ormus'ın prensi tarafından ele geçirildi. Katar'ın incileri, krallığı ana gelir kaynaklarından biriydi. Portekiz, 1521'de Doğu Arabistan'ın önemli bir bölümünü ele geçirmişti. 1550'de, Al-Hasa sakinleri, Osmanlı yönetimine gönüllü olarak teslim olarak, Portekizlilere tercih etmişti (Larsen, 1983).

1766'da El Halife'nin Utub kabilesi Kuveyt'ten Katar'da Zubarah'a göç etti. Bani Khalid, geldikleri zaman, en büyük köyün Bani Khalid'ın uzak bir akrabası tarafından yönetildiğini göz ardı etmemek kaydıyla, yarımadanın üzerinde zayıf bir otorite kulanılmıştı. 1783'te Katar merkezli Bani Utbah kabileleri ve müttefik Arap kabileleri, Persler'in elinde bulunan Bahreyn'i işgal etmişti. El Halife, yetkilerini Bahreyn'e dayatmış ve kendi yetki alanlarını Katar'a genişletmiştir (Lapidus, 2014).

1788'de Vahhabi'nin veliahtı olarak Suud ibn Abdül Aziz'in küfür etmesinden sonra imparatorluğunu doğuya doğru Basra Körfezi ve Katar'a doğru genişletmeye başlamıştı. 1795'de Bani Khalid'ı yendikten sonra, Wahhabi iki cepheye saldırmıştı. Osmanlılar ve Mısırlılar batı cephesine saldırdılar, Bahreyn'deki El Halife ve Umman doğu cephesine karşı bir saldırı başlatmışlardı. 1811'de Mısır'ın batı sınırındaki ilerlemelerinden haberdar olunca, Vahhabi amir askerlerini yeniden konumlandırmak için Bahreyn ve Zubarah'daki garnizonlarını indirmişti. Muscat'ın adı geçen bin padişahı bu fırsattan yararlanmış ve doğu kıyısındaki Wahhabi garnizonlarına baskın düzenleyerek Zubarah'da kaleye ateş açmıştır. El Halife daha sonra iktidara geri dönmüştür (Larsen, 1983).

Korsanlık cezası olarak, bir Doğu Hindistan Şirketi gemisi 1821'de Doha'yı bombaladı, kasabayı yok etmişti ve yüzlerce insanı kaçmak zorunda kalmıştı. 1825 yılında, Şeyh Hanı, ilk lider olarak Şeyh Muhammed bin Thani ile kurulmuştur (Freidman, 2005).

Katar yasal bir bağımlılık statüsüne sahip olmasına rağmen, El Halife'ye karşı yaygın bir kırgınlık hissi bulunmaktaydı. 1867'de El Halife, Abu Dhabi hükümdarı ile birlikte Katar isyancılarını ezmek için Al Wakrah'a büyük bir deniz kuvvet göndermişti. Bu, Bahreyn ve Abu Dabi güçlerinin Doha ve El Wakrah'ı yağmaladıkları 1867–1868 yılları arasındaki Katar-Bahreyn Savaşı ile sonuçlanmıştı. Ancak Bahreyn 1820 Anglo-Bahraini Anlaşması'nı ihlal ediyordu. Bahreyn'in anlaşmanın ihlali için sansürünün yanısıra, İngiliz himayesi, Muhammed bin Thani'nin yerine getirilmesi için seçtiği bir rol olan Katarlı bir temsilci ile görüşme talebinde bulunmuştu. Müzakerelerin sonuçları, 1916 yılına kadar bir koruyucusu olarak resmi bir statü elde etmese de, yeni bir siyasi kimlik duygusuyla ülkeyi terk etmişti (Lapidus, 2014).

Bağdat'ın Osmanlı Vilayeti valisi Midhat Paşa'nın askeri ve siyasi baskısı altında, iktidardaki Al Thani kabilesi 1871'de Osmanlı idaresine teslim olmuştu. Osmanlı hükümeti, bu alanlara tam olarak uyum sağlamak için vergi ve tapu kaydıyla ilgili reformcu (Tanzimat) önlemler almıştı. Yerel kabileler tarafından onaylanmamasına rağmen, Al Thani Osmanlı yönetimini desteklemeye devam etmişti. Ancak Katar-Osmanlı ilişkileri çok geçmeden durdu ve 1882'de Osmanlılar, Abu Dabi'nin işgal ettiği Al Khor'un geri alınmasında Al Thani'ye yardım etmeyi reddettiklerinde daha da gerilemişti (Freidman, 2005).

Osmanlı İmparatorluğu, I. Dünya Savaşı'ndaki Ortadoğu coğrafyasında farklı cephelerdeki savaşları kaybettikten sonra kötü duruma düşmüştü. Katar Osmanlılara karşı Arap ayaklanmasına katıldı. İsyan başarılı olmuş ve ülkede Osmanlı yönetimi etkisinden çıkmıştı. Birleşik Krallık ve Osmanlı İmparatorluğu, Şeyh Abdullah bin Jassim Al Thani'ye ve onun haleflerine Katar Yarımadası'nın tamamını yönetme hakkını vermişlerdi. Osmanlılar Katar'a tüm haklarından feragat etmişti.

Osmanlı İmparatorluğu'nun bölünmesinin bir sonucu olarak Katar, 3 Kasım 1916'da İngiliz bir himayesi halini almıştı. O gün, Birleşik Krallık, Katar'ı Truva Yönetim Sistemi'ne getirmek için Şeyh Abdullah bin Jassim Al Thani ile bir antlaşma imzaladı. Abdullah, İngiliz hükümetinin önceden onayı olmadan başka herhangi bir iktidarla ilişkilere girmemeyi kabul ederken, İngilizler Katar'ın deniz yoluyla tüm saldırılardan korunmasını garanti etmişti. 5 Mayıs 1935'te Abdullah, iç ve dış tehditlere karşı Katar korumasını sağlayan Britanya hükümeti ile bir anlaşma imzaladı. Petrol

rezervleri ilk olarak 1939'da keşfedilmiştir. Bununla birlikte, sömürü II. Dünya Savaşı araya girdiği için geciktirilmiştir (Rice, 2002).

Britanya İmparatorluğu'nun etkisi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle 1947'de Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlığından sonra azalmaya başlamıştır. 1950'lerde petrol, Katar'ın ana gelir kaynağı olarak, olta ve balıkçılığın yerini almaya başladı. Petrol kazançları, Katar'ın altyapısının genişlemesi ve modernizasyonu için fon sağlamaya başladı. İngiltere, 1968'de üç yıl içinde Basra Körfezi'nden siyasi olarak ayrılacağını resmen ilan ettiği zaman, Katar bir federasyonda Bahreyn ve diğer yedi devleti birleştirmiştir. Bununla birlikte, bölgesel anlaşmazlıklar, Katar'ı sonuçta Birleşik Arap Emirlikleri'ne dönüşecek olan koalisyondan istifa ve bağımsızlık ilan etmeye zorlamıştır (Larsen, 1983).

Katar Devleti, 1968'de Birleşik Krallık ile genel bir denizcilik ateşkesine girmiştir. 3 Kasım 1916'da Katar ve Birleşik Krallık arasında bir genel antlaşma imzalanmıştır. Genel Antlaşma, Birleşik Krallık'a Katar'ı dışişleri ve savunma hakkı tanıdı, ancak Katar'da iç otonomiye izin verdi. 3 Eylül 1971'de Katar'ın Birleşik Krallık ile anlaşması sona ermiştir. Bu tarihten itibaren Katar toprakları üzerinde tam bağımsız hareket etmeye başlamıştır (Freidman, 2005).

1995 yılında, Emir Hamad bin Halife El Thani, silahlı kuvvetler ve kabine yanı sıra komşu devletler ile Fransa'nın desteğiyle ülkenin kontrolünü babası Halife bin Hamad Al Thani'den ele geçirdi. Emir Hamad döneminde Katar kadınların oy hakkının onaylanması (1999), ilk yazılı anayasasının hazırlanması (2005) ve Roma Katolik kilisesinin açılışı (2008) ile orta dereceli bir serbestleşme yaşamıştır. 2010 yılında Katar, 2022 FIFA Dünya Kupası'na ev sahipliği yapma hakkını kazandı ve böylece Orta Doğu'da turnuvaya ev sahipliği yapacak ilk ülke olmuştur (Larsen, 1983).

2003 yılında Katar, ABD Merkez Komutanlığı karargahı ve Irak işgalinin ana lansman merkezlerinden biri olarak hizmet etti. Mart 2005'te, bir intihar bombacısı, daha önce terör eylemleri yaşamamış olan ülkeyi şok eden bir şekilde Doha Tiyatrosu'nda bir İngiliz öğretmeni öldürdü (Rice, 2002).

2011'de Katar Libya'daki NATO operasyonlarına katılmış ve Libya muhalefet gruplarını silahlandırmıştır. Katar bir Afganistan barış anlaşması yürütmektedir ve bu

kapsamda Ocak 2012'de Taliban, görüşmeleri kolaylaştırmak için Katar'da bir siyasi ofis kurduklarını söylemiştir (Freidman, 2005).

Haziran 2013'te, Şeyh Tamim bin Hamad Al Thani Katar Emiri oldu. Şeyh Tamim, gelişmiş sağlık ve eğitim sistemlerinin kurulmasını ve ülkenin altyapısının 2022 Dünya Kupasının ev sahipliğine hazırlanmasında yaygınlaştırılmasını içeren konulara ve vatandaşların iç refahını geliştirmeye öncelik vermiştir. (Fromherz, 2017).

Haziran 2017'de, Mısır, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn, ülkenin aşırılıkçı oldukları düşünülen grupları destekledikleri iddiasıyla, Katar'la diplomatik ilişkilerini kesmiştir.

3.2.2. Katar'da Siyaset

Katar, Al Thani ailesi tarafından yönetilen bir anayasal veya mutlak bir monarşidir. Al Thani hanedanı, 1825'ten beri Katar'ı yönetmektedir. 2003'te Katar, Yasama Konseyi'nin 45 üyesinin doğrudan seçilmesini öngören bir anayasa kabul etmiştir. Anayasa, referandumda ezici bir şekilde (% 98) onaylanmıştır (Gray, 2013).

Katar'ın sekizinci Emiri, Hamad bin Khalifa Al Thani'nin 25 Haziran 2013'te iktidara teslim ettiği Tamim bin Hamad Al Thani'dir. Ülkenin en üst düzey idaresi Bakanlar Konseyi'dir. Bakanlar Kurulu ayrıca mevzuatı da başlatma yetkisine sahiptir. Bakanlar Konseyi tarafından önerilen kanunlar ve kararnameler, müzakereye kabul edilmek üzere Emir'e sunulmak üzere Danışma Konseyi'ne (Majilis Al Shura) sevk edilir. Bir Danışma Meclisi yasaları taslak hale getirmek ve onaylamak için sınırlı yasama yetkisine sahiptir, ancak Emir'in her konuda nihai kararı vardır. Mevcut Konsey, tamamen Emir tarafından atanan üyelerden oluşuyor, çünkü 1970'den bu yana, partiye kısmi seçimler yapıldığında hiçbir yasal seçim yapılmadı. Yasama seçimleri en az 2019 yılına kadar ertelendi (Doha News, 2016).

3.2.3. Katar'da İnsan Hakları

ABD Dışişleri Bakanlığı'na göre, Asya'daki milletlerden ve Afrika'nın bazı bölgelerinden gelen gurbetçiler, düşük vasıflı işçiler veya ev hizmetçileri olarak gönüllü olarak Katar'a göç etmektedir. En yaygın iş hakları ihlalleri arasında, dayaklar, ödeme stopajı, işverenin sorumlu olduğu yardımlar için işçilerin ücretlendirilmesi, hareket özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar (pasaportların el konması, seyahat belgeleri veya

çıkış izinleri gibi), keyfi gözaltıve cinsel saldırı tehditleridir. Katar'da çalışmak için gelen göçmen işçilerin çoğu, kendi ülkelerindeki işverenlere aşırı ücretler ödemektedir (Hunter-Zinck ve diğerleri, 2010).

2014 yılı itibariyle, Katar Ceza Kanunu'nun bazı hükümleri, cezai yaptırımlar olarak uygulanacak darbeler ve taşlama gibi cezalara izin vermektedir. BM İşkenceye Karşı Komite, bu uygulamaların BM İşkenceye Karşı Sözleşme'nin getirdiği yükümlülükleri ihlal ettiğini tespit etmiştir. Katar, esas olarak terörizm gibi ulusal güvenlik tehditlerine karşı ölüm cezası uygulanmaktadır. Ancak ölüm cezasının kullanımı nadirdir ve 2003'ten beri Katar'da hiçbir devlet adamı idam edilmemiştir. Katar'da eşcinsel eylemler yasa dışıdır ve ölümle cezalandırılabilir (Babar, 2014).

Katar'ın sponsorluk yasası hükümleri uyarınca, sponsorlar işçilerin oturma izinlerini iptal etme, işçilerin işçileri değiştirme, işçiyi polis yetkililerine "kaçmış" olarak bildirme ve ülkeyi terk etme iznini reddetme gibi tek taraflı güçlere sahiplerdir. Sonuç olarak, sponsorlar işçi hareketlerini kısıtlayabilir ve işçiler istismarları bildirmekten veya haklarını talep etmekten korkabilirler (Hunter-Zinck ve diğerleri, 2010). ITUC'a göre, vize sponsorluğu sistemi, bir göçmen işçinin istismarcı bir işveren bırakmasını veya izinsiz denizaşırı seyahat etmesini zorlaştırarak zorla çalıştırmanın yapılmasına izin vermektedir. Katar, göçmen işçileri için ücret standartlarını da korumamaktadır. Katar, uluslararası hukuk firması DLA Piper'i göçmen işçiliği sistemini inceleyen bir rapor hazırlatmıştır. Mayıs 2014'te DLA Piper, çıkış vizelerinin kaldırılması ve Katar'ın uygulayacağına söz verdiği asgari ücretin getirilmesi de dahil olmak üzere çalışma sistemi reformu için 60'ın üzerinde tavsiyede bulunmuştur (Babar, 2014).

Mayıs 2012'de Katar yetkilileri, bağımsız bir sendikanın kurulmasına izin verme niyetlerini açıkladılar. Katar ayrıca, yabancı işçilere yönelik sponsor sistemini boşaltacağını duyurdu; bu da tüm yabancı işçilerin yerel işverenler tarafından desteklenmesini gerektirmiştir. İş kanunlarına yapılan ilave değişiklikler, tüm işçi maaşlarının doğrudan banka hesaplarına yatırılması ve yaz aylarında en sıcak saatlerde dışarıda çalışmaya yeni kısıtlamalar getirildiğini garanti eden bir hükümdür. 2015 yılı başında açıklanan yeni taslak mevzuat, çalışanların ücretlerini zamanında ödemeyen şirketlerin geçici olarak daha fazla çalışanı işe alma becerilerini kaybedebileceğini öngörmektedir (Cordesman, 2018).

Ekim 2015'te Katar Emiri, bir yıl içinde yürürlüğe giren yeni yasa ile ülkenin sponsorluk sistemine getirilen yeni reformlar yasasını imzaladı. Eleştirmenler, değişikliklerin bazı çalışma hakları sorunlarını ele almada başarısız olabileceğini iddia etmektedir (Cordesman, 2018).

Ülke, 1999'da bir Merkez Belediye Meclisi seçimleriyle bağlantılı olarak, aynı zamanda kadınları da aynı şekilde bir araya getirdi. Katar'da birincisi olan bu seçimler, 8 Mart 1999'da Uluslararası Kadınlar Günü'nde yapılmıştır (Cordesman, 2018).

3.2.4. Katar'ın Dış İlişkileri

Daha büyük komşuları olan küçük bir ülke olan Katar, nüfuzunu yansıtmayı ve devletini ve iktidar hanedanlığını korumaya çalışmaktadır. Katar OPEC'in bir üyesi ve Körfez İşbirliği Konseyi'nin (GCC) kurucu üyesidir. Ayrıca Katar Arap Ligi üyesidir. Ülke, zorunlu Uluslararası Adalet Divanı yargı yetkisini kabul etmemiştir (Fawcett, 2016).

Katar'da ayrıca çeşitli yabancı güçlerle ikili ilişkiler vardır. Katar, Basra Körfezi'ndeki tüm Amerikan ve İngiliz hava operasyonlarının merkezi olarak faaliyet gösteren ortak bir ABD-İngiliz üssü olan Al Udeid Hava Üssü'ne ev sahipliği yapıyor. Amerikan ve İngiliz kuvvetlerinin Irak ve Afganistan'a malzeme göndermek için hava üssünü kullanmalarına izin vermiştir (Fawcett, 2016).

Katar, Basra Körfezi bölgesinde komşularıyla karışık ilişkiler kurmuştur. Katar, dünyanın en büyük tek birleşik gaz sahasını paylaştığı İran ile bir savunma işbirliği anlaşması imzalamıştır (Ulrichsen, 2017).

2014 yılında Katar'ın Bahreyn, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri ile ilişkileri, Katar'ın Suriye'deki Müslüman Kardeşler ve aşırılık yanlısı gruplara verdiği destek üzerine bir kaynama noktasına geldi. Bu, söz konusu üç ülkenin Mart 2014'te Katar'dan büyükelçi çıkarmasıyla sonuçlandı (Ulrichsen, 2017).

Geçtiğimiz yıllarda Katar'ın, Mısır, Suriye, Libya, Somali ve Mali'nin de dahil olduğu bir dizi ülkede dış politikasını ilerletmek için İslamcı militanları kullanmakta olduğu söylenmektedir. ABD Hazinesi'nde terörizm ve mali istihbarat sekreteri David Cohen, Katar'ın terörün finansmanı için izin veren bir yargı yetkisi olduğunu söylemiştir. Katar'ın desteklediği bu grupların kuzey Suriye'de faaliyet gösteren sert

İslamcı militan gruplara ait olduğuna dair kanıtlar olduğu öne sürülmüştür (Ulrichsen, 2017).

Katar, demokratik yollarla seçilen Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye, askeri darbeye mahkum edilmeden önce diplomatik destek vermiştir. Katar, Mısır'da olduğu yıl boyunca kendisine 7,5 milyar dolar kredi sağlamıştır (Fawcett, 2016).

Katar'ın ilk kez 2012'nin başında bildirdiği Hamas'la olan uyumu sonunda Katar'ı Hamas'ı destekleyerek bölgesel istikrarı baltalamakla suçlayan İsrail, ABD, Mısır ve Suudi Arabistan'dan eleştiriler aldı. Ancak, Katar Dışişleri Bakanı Hamas'ı destekleme iddialarını "Hamas'ı desteklemiyoruz ama Filistinlilere destek veriyoruz" diyerek reddetmiştir. Bir barış anlaşmasının ardından Katar, Gazze'ye insani yardımda 1 milyar dolar yardım sözü vermiştir (Fawcett, 2016).

Katar akademik, dini, politik ve ekonomik konferanslara ev sahipliği yapmıştır. 11. yıllık Doha Forumu geçtiğimiz günlerde demokrasi, medya ve bilgi teknolojisi, serbest ticaret ve su güvenliği konularını tartışmak üzere dünyanın dört bir yanından önemli düşünürlere, çeşitli geçmişlere sahip profesyonellere ve politik figürlere ulaşmıştır. Buna ek olarak, forum 2006'dan beri Orta Doğu Ekonomik Gelecek konferansına ev sahipliği yapmıştır. Daha yakın zamanlarda Katar, dünya genelinde rakip gruplar arasında barış görüşmelerine ev sahipliği yapmıştır. Bunların arasında Darfur Anlaşması da bulunmaktadır. Doha Deklarasyonu, Darfur'daki barış sürecinin temelini oluşturmakta olup ve Afrika bölgesi için önemli kazanımlar elde etmiştir. Güvenlik ve istikrarın restorasyonu, inşaat ve imar süreçlerinde kaydedilen ilerlemeler, yerinden edilmiş sakinlerin geri dönüşü ve barış sürecini ilerletmesi gibi önemli başarılar arasında sayılabilir. Katar, Darfur'daki kurtarma ve yeniden yapılanmayı finanse etmek için 88.5 milyon £ 'luk fon bağışlamıştır (Ulrichsen, 2017).

Haziran 2017'de Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn, Mısır ve Yemen Katar'la diplomatik bağları koparmış ve Katar'ı terörizmi desteklediğini savunmuştur. Suudi Arabistan, hareketin krallığın güvenliğini korumak için gerekli bir önlem olduğunu açıklamıştır. Katar askerleri de Yemen'deki askeri koalisyondan çıkarılmıştır. Mısır hava sahasını ve limanlarını tüm Katar taşımacılığına kapatmıştır (Fawcett, 2016).

3.2.5. Katar'ın Askeri Gücü

Katar Silahlı Kuvvetleri, Katar'ın askeri temel gücüdür. Ülke, bir ordu (8,500), deniz kuvvetleri (1.800) ve hava kuvvetleri (1.500) dahil olmak üzere yaklaşık 11.800 erkekten oluşan mütevazı bir askeri güç bulundurmaktadır. Katar'ın savunma harcamaları, 1993 yılında gayri safi milli hasılanın yaklaşık% 4,2'sini ve 2010 yılında gayri safi yurtiçi hasılasının% 1.5'ini oluşturmuştur (Cordesman, 2018).

Katar geçtiğimiz günlerde, 1994 yılında Fransa ile birlikte olduğu gibi, Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık ile de savunma anlaşmaları imzaladı. Katar Körfez İşbirliği Konseyi'nin toplu savunma çabalarında aktif bir rol oynamaktadır. Birleşik Devletler ve diğer bazı BM ülkeleri tarafından işletilen büyük Al Udeid Hava Üssü'nin varlığı, garantili bir savunma ve ulusal güvenlik kaynağı sağlamaktadır (Brull, 2017).

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI), 2010-14 Katar'da dünyanın 46. en büyük silah ithalatçısı olduğunu tespit etmiştir. Ancak SIPRI, Katar'ın silahlı kuvvetlerini dönüştürme ve önemli ölçüde büyütme planlarını hızlandırdığını yazmaktadır. 2013 yılında Almanya'dan 62 tank ve 24 kendinden tahrikli top için siparişler, 2014 yılında 24 savaş helikopteri, ABD'den 3 erken uyarı ve kontrol uçağı ve İspanya'dan 2 tanker uçağı dahil olmak üzere bir dizi başka sözleşme ile takip edildi. 2015 yılında, Katar dünyanın 16. en büyük silah ithalatçısı olmuş ve 2016 yılında ise 11. sıraya yükselmiştir (Cordesman, 2018).

3.2.6. Katar'ın Ekonomisi

Petrolün keşfinden önce, Katar bölgesinin ekonomisi balıkçılık ve inci avcılığına odaklanmıştır. 1892'de Osmanlı İmparatorluğu'nun yerel yöneticileri tarafından hazırlanan raporda, 1892'de inci avcılığından toplam gelirin 2,450,000 kran olduğu belirtilmektedir. Japon kültürlü incinin 1920'ler ve 1930'larda dünya pazarına girmesinden sonra Katar'ın inci endüstrisi çökmüştür. 1940 yılında Dukhan Sahasında Katar'da petrol bulundu. Keşif devletin ekonomisini değiştirmiştir. Şimdi, ülkenin yasal vatandaşlar için yüksek bir yaşam standardı vardır. Gelir vergisi olmaksızın Katar (Bahreyn ile birlikte) dünyadaki en düşük vergi oranlarına sahip ülkelerden biridir. Haziran 2013'teki işsizlik oranı% 0.1 idir. Şirketler hukuku, Katar vatandaşlarının

Emirlik'teki herhangi bir girişimin% 51'ini elinde tutması gerektiğini belirtmektedir (Ustaoğlu ve diğerleri, 2017).

Uluslararası Para Fonu'na göre Katar, 2016 itibarıyla dünyadaki kişi başına düşen dördüncü en yüksek GSYİH'ya sahiptir. Göçmen işçilerin nüfusun% 86'sını ve işgücünün% 94'ünü oluşturduğu ülkede, ekonomisini büyütmek için ağırlıklı olarak yabancı emeğe dayanır. Katar'ın ekonomik büyümesi neredeyse 1940 yılında başlayan petrol ve doğal gaz endüstrilerine dayanıyor. Katar, sıvılaştırılmış doğal gazın önde gelen ihracatçısıdır. 2012 yılında Katar'ın önümüzdeki on yılda enerji sektöründe 120 milyar doların üzerinde yatırım yapacağı tahmin edilmektedir. Ülke, 1961 yılından beri katılmış olan Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) üyesidir (El Mallakh, 2015).

Katar 2012 yılında, dünyanın en zengin ülkesi unvanını ele geçirmiştir. Washington merkezli Uluslararası Finans Enstitüsü tarafından yayınlanan araştırmaya göre; Kişi başına düşen GSYİH, satın alma gücü paritesinde (PPP) 2012 yılında 106.000 $ olarak gerçekleşmiş ve ülkenin dünyanın en zengin ülkesi olarak sıralamasını sürdürmesine yardımcı olmuştur. Araştırma, Katar'ın GSYİH'sını 2012'de 182 milyar dolara çıkarmış ve yükselen doğal gaz ihracatı ve yüksek petrol fiyatları nedeniyle tüm zamanların en yüksek seviyesine tırmandığını söylenmiştir. 2012 yılında nüfusu 1,8 milyon olarak gerçekleşmiştir. Aynı çalışmada, 115 milyar dolar olan Katar Yatırım İdaresi'nin (QIA), dünyanın en zengin egemen varlık fonları arasında 12. sırada yer aldığı yayınlanmıştır (Ustaoğlu ve diğerleri, 2017).

2005 yılında kurulan Qatar Investment Authority, ülkenin yabancı sermaye yatırımları konusunda uzmanlaşmış bir devlet servet fonudur. Petrol ve doğal gaz sektöründen milyarlarca dolar karşılığında Katar hükümeti Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Asya Pasifik'e yatırımlar yönetmektedir. 2013 itibariyle, varlıklar 100 milyar dolardır. Qatar Holding, QIA'nın uluslararası yatırım koludur. 2009'dan beri Katar Holding, eyaletten yılda 30-40 milyar dolar almıştır. 2014 itibariyle Valentino, Siemens, Printemps, Harrods, The Shard, Barclays Bank, Heathrow Havaalanı, Paris Saint-Germain FC, Volkswagen Grubu, Royal Dutch Shell, Bank of America, Tiffany, Ziraat Bankası, dünya çapında yatırımları bulunmaktadır (Parcero ve Ryan, 2017).

Ülkenin vergi uygulaması yoktur, ancak yetkililer abur cubur ve lüks eşyalara vergi indirmeyi planladığını açıklamıştır. Vergiler, insan vücuduna zarar veren mallar

üzerinde - örneğin fast food, tütün ürünleri ve alkolsüz içecekler - uygulanacaktır. Bu ilk vergilerin yürürlüğe girmesinin petrol fiyatlarındaki düşüşe ve ülkenin 2016 yılında karşı karşıya kaldığı bir açıklığa bağlı olduğuna inanılıyor. Ayrıca, ülke 2016 yılında petrol şirketleri ve hükümetteki diğer sektörlerden işten çıkarmalarda bulunmuştur (Parcero ve Ryan, 2017).

3.2.7. Katar ve Enerji

Katar, 2012 yılı itibariyle 15 milyar varil petrol rezerve ve küresel kaynağın% 13'ünden fazlasını oluşturan gaz sahalarınasahiptir. Sonuç olarak, dünyadaki en zengin devlet başına gelmektedir. 2 milyonu ikamet eden vatandaşın hiçbiri yoksulluk sınırının altında yaşamakta ve sadece % 1'den daha azı işsizdir (Mondal ve diğerleri, 2016).

Katar'ın ekonomisi 1982'den 1989'a kadar bir düşüş yaşamamıştır. Ham petrol üretimi, petrolün daha düşük fiyatı ve genel olarak uluslararası pazarlara olan olumsuzluklar üzerine OPEC kotaları petrol gelirlerini düşürmüştür. 1990'lı yıllarda ekonominin toparlanmasıyla birlikte, özellikle Mısır ve Güney Asya'daki göçmen nüfuslarını tekrar çekmiştir (Fromherz, 2017).

Petrol üretiminin 2023 yılına kadar tükeneceği tahmin edilmektedir. Katar'ın kuzeydoğu kıyısı büyük doğal gaz rezervlerine sahiptir. Katar'ın kanıtlanmış doğal gaz rezervleri dünyadaki üçüncü en büyük rezervidir. Ekonomi, 1991 yılında, Kuzey Saha gazının 1,5 milyar dolarlık I. Fazının geliştirilmesi ile tamamlamıştır. 1996'da Katargas projesi, sıvılaştırılmış doğal gazı (LNG) Japonya'ya ihraç etmeye başlamıştır. North Field gazı geliştirmesinin milyarlarca dolara mal olan diğer aşamaları, planlama ve geliştirmenin çeşitli aşamalarındadır (El Mallakh, 2015).

Katar'ın Umm Said'de bulunan ağır sanayi projeleri, günde 50.000 varil (8,000 m^3) kapasiteli bir rafineri, üre ve amonyak için bir gübre tesisi, bir çelik tesisi ve bir petrokimya tesisini kapsamaktadır. Bütün bu endüstriler yakıt için gaz kullnılmaktadır. Çoğu Avrupa ve Japon firmaları ile devlete ait Katar General Petroleum Corporation (QGPC) arasındaki ortak girişimlerdir. ABD, Katar'ın petrol ve gaz endüstrisi için başlıca ekipman tedarikçisidir ve ABD şirketleri North Field gazının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Mondal ve diğerleri, 2016).

Katar'ın Ulusal Vizyonu 2030, yenilenebilir kaynaklara yatırım yapmasını önümüzdeki yirmi yıl boyunca ülke için büyük bir hedef haline getirdi. Katar, tüm ortak

girişim endüstrileri ve hükümet departmanlarının Katar vatandaşlarını daha büyük otorite pozisyonlarına taşımaya çalıştığı güçlü bir "Katarizasyon" programını sürdürmektedir (Fromherz, 2017).

3.2.8. Katar'ın Nüfusu

Katar'daki insan sayısı, mevsime bağlı olarak önemli ölçüde dalgalanmaktadır çünkü ülke yoğun göçmen işçiliğine dayanmaktadır. 2017'nin başında Katar'ın toplam nüfusu 2,6 milyondur, bunların 313,000'i Katar vatandaşı olup, 2.3 milyonu gurbetçdir. Arap olmayan yabancılar, Katar'ın nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Hintliler, 2017'de 650.000 nüfusla var olan en büyük topluluktur. Bu toplulukları sırasıyla 350.000 ile Nepalliler, 280.000 ile Bangladeşliler, 260.000 ile Filipinliler, 200.000 ile Mısırlılar, 145.000 ile Sri Lankalılar ve 125.000 ile Pakistanlılar takip etmektedir (Fromherz, 2017).

Katar'ın ilk demografik kayıtları 1892 yılına dayanıyor ve bölgedeki Osmanlı valileri tarafından yürütülmüştür. Sadece kentlerde yaşayanları içeren bu nüfus sayımına dayanarak, 1892'deki toplam nüfus 9.830'du.

Tablo 3.1: Katar nüfus istatistikleri

Yıl	Nüfus	±%
1904	27.000	—
1970	111.133	+311.6%
1986	369.079	+232.1%
1997	522.023	+41.4%
2004	744.029	+42.5%
2010	1.699.435	+128.4%
2013	1.903.447	+12.0%
2016	2.545.000	+33.7%

Kaynak: Katar İstatistik Enstitüsü, 2017.

Ocak 2013'te Katar İstatistikleri Kurumu ülke nüfusunun 1.405.164'ü erkek ve 498.283'ü kadın olduğunu tahmin etmiştir. 1970 yılında yapılan ilk nüfus sayımı

sırasında nüfus 111.133'tür. Nüfus, 2001'de 600.000'in üzerinde insandan 2011'e kadar üç katına çıkmış ve Katar vatandaşlarını toplam nüfusun% 15'inden daha az olarak bırakmıştır. Erkek işçilerin akışı toplumsal cinsiyet dengesini bozmuş ve kadınlar şimdi nüfusun sadece dörtte biri haline gelmiştir. Katar İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan tahminler, Katar'ın toplam nüfusunun 2020 yılına kadar 2.8 milyona ulaşabileceğini gösteriyor (Fromherz, 2017).

3.3.KATAR'IN BÖLGESEL POLİTİK EKONOMİK ENTEGRASYONU

Katar halihazırda bölgesel ve küresel ekonomik rekabet edebilirlik için gerekli olan temel hizmetleri sağlamıştır ve hızla büyümektedir. Bankacılık, telekomünikasyon, ulaşım ve mülk geliştirme gibi hizmetler, hızlı bir şekilde endüstriyel büyüme için güçlü bir temel oluşturmaktadır. Katar, küçük popülasyonu ve son petrol patlamasının getirdiği zenginlikler nedeniyle bu hizmetleri kolayca finanse edebiliyor ve genişletebiliyor. Katar hükümeti ekonomik kalkınmada ve entegrasyonda da önemli bir rol oynamaktadır çünkü esas olarak tüm kamu ve özel şirketleri belirli bir yere sahiptir. Bu, hükümetin petrol ve ekonomik gelirini kendi seçtiği endüstri ve şirketlere dönüştürmesine olanak tanımaktadır (Kamrava, 2015).

3.3.1. Katar'ın Politik Ekonomisi

Dünyanın en büyük sıvı doğal gaz (LNG1) ihracatçısı olan Katar, Basra Körfezi'nde Suudi Arabistan'ı sınırlayan küçük bir devlettir. Ülkenin yaklaşık 1,8 milyon insanından sadece 225 bini Katar vatandaşıdır; kalanlar yabancı sakinler ve geçici işçilerdir. 1971'de Katar, Birleşik Krallık 'tan bağımsızlık kazandı ve bugün Al Thani ailesi tarafından yönetilen bir anayasal monarşi konumundadır. Emir ya da hükümdar Şeyh Hamad bin Halife Al Thani, 1995 yılındaki bir saray darbesinde emir olarak babasının yerini alan ülkenin küresel profilini ve nüfuzunu büyük ölçüde artırdı. Katar'ın politik etkisi, ekonomisinin hızlı büyümesi ve devasa mali rezerv birikimi ile yakından ilgilidir (Kamrava, 2015).

Katar'ın stratejik konumu, aktif dış politikası ve hızlı ekonomik büyüme, gaz, petrol ve ihracatın mümkün kıldığı yüksek profile katkıda bulunmuştur. Katar ayrıca dünya çapında yayın yapan devlete ait uydu kanalı Al Jazeera'ya da ev sahipliği yapmaktadır. Aynı zamanda, başkenti yakınlarındaki Al Udeid hava üssünde bulunan ABD Merkez Komutanlığı'nın (CENTCOM) merkez ofislerine de ev sahipliği

yapmaktadır. Emir, güçlü komşuları Suudi Arabistan ve İran'ın nüfuzunu dengelemek için ABD ile yakın ilişkiler kurmuştur (Fromherz, 2017).

Geçtiğimiz iki yılda Katar, Arap Baharı devrimci hareketlerine destek vermiştir. Katar yardımı, Libya diktatörü Albay Muammer el-Kaddafi'nin iktidardan çıkarılmasında etkili olmuştur. Katar hükümeti, aşırı Selefi gruplara yardım sağladığı Suriye Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ın ayrılışını ilk isteyenlerden biriydi. Katar, Mısır'daki Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin hükümetini yatırımlar sözleriyledesteklemiştir.

25.4 milyar varil petrol rezervine rağmen, ülkenin Kuveyt (96.5 milyar varil), Irak (112 milyar varil) ve Suudi Arabistan (252 milyar varil) gibi büyük Basra Körfezi üreticilerinden daha az petrolü vardır. Petrol rezervlerinin mevcut üretim oranlarında 2026 yılında tükenmesi muhtemeldir (Fromherz, 2017).

Gaz çıkarma-LNG üretim tesislerinin genişletilmesini finanse etmek için Katar uluslararası yatırımları teşvik etmiştir. ABD İhracat-İthalat Bankası, diğer ABD, Avrupa ve Asya şirketleri, bankalar ve ihracat kredi kuruluşları ile birlikte Katar'ın gaz üretim tesislerinin geliştirilmesi için kredi garantileri sağlamıştır. Sanayi, devlet tarafından finanse edilen yatırımlar nedeniyle sermaye maliyetlerini desteklemesine rağmen, yüksek işletme maliyetlerine sahiptir. Sonuç olarak Katar, Endonezya ve Nijerya ile rekabet edebilmek için ölçek ekonomileri geliştirmek zorunda kalmıştır. Ras Laffan'daki büyük doğal gaz üretim ve nakliye tesisleri, ülkenin bağımsız gaz üretimi ve ilgili alanlarla bağlantılı ve belirli ihracat pazarları için sözleşmeli dönüşüm trenleriyle ülkenin gaz geliştirme projelerinin ana sitesidir. Uzun vadeli sözleşmeler, sabit fiyatlarla küresel ekonomik gerilemeye rağmen Katar'a istikrarlı getiri sağlamıştır. Katar, bir kısmı doğal gaz OPEC'i olarak nitelendirdiği başlıca gaz ihraç eden ülkelerin bir araya geldiği Gaz İhraç Eden Ülkeler Forumu'nun genel merkezine ev sahipliği yapmaktadır. Katar ayrıca ABD enerji şirketleri (ConocoPhillips ve Exxon-Mobil) ve diğer uluslararası şirketlerle doğalgazı ABD, İngiltere, İspanya, İtalya, Güney Kore, Tayvan ve Hindistan'a ihraç edecek tesisler geliştirmek için çeşitli anlaşmalar imzalamıştır (Roberts, 2017).

Project Dolphin kapsamında, Katar bir su altı boru hattı ile Birleşik Arap Emirlikleri'ne doğalgaz ihraç etmeye başlamıştır. Uzun vadeli yatırım ihtiyaçları

konusunda daha net piyasa sinyalleri gelene kadar 2015 yılına kadar ihracata yönelik petrol ve doğalgaz projelerinin genişlemesini yavaşlatmıştır. Bunun nedeni küresel ekonomik belirsizlik ve doğal gaz piyasası değişikliklerinin Katar enerji ihracatı için küresel talep tahminlerini karmaşık hale getirmesidir. Bölgesel enerji tüketiminin artması ve bölgesel huzursuzluğun son etkileri, Katar petrol ve doğal gaz ihracatında yeni büyüme fırsatları yaratmıştır.

Arap Baharı Körfez boyunca daha fazla yerli yatırım teşvik etmiştir. Bu durum, Katar'ın 2022'de ev sahipliği yaptığı FIFA futbol dünya kupasıyla ilgili yatırımlarla mevcut planları güçlendirmiştir. FIFA teklifini kazanmadan önce Katar, ülkenin iddialı Ulusal bölgesinin bir parçası olarak altyapı projelerine 100 milyar dolar harcamayı planladığını duyurmuştur. FIFA duyurusu, büyük ölçüde ulaşım, turizm, sağlık, eğitim ve barınma gibi bir dizi büyük, yüksek profilli projenin yanı sıra 25 milyar dolarlık bir metro ve demiryolu ağını içeren altyapı harcama programını hızlandırmıştır (El-Erian ve Fischer, 2000).

Ayrıca yeni bir 10 milyar dolarlık havalimanı inşaatı başlamıştır. Yeni havalimanı, yılda 24 milyon yolcuya hitap etme kapasitesine sahip olacak ve 50 milyon yolcuyla başa çıkabilmek için genişletilebilecektir. Diğer projeler arasında Doha'nın kuzey kesimindeki 7 milyar dolarlık derin su limanı ve yeni havalimanına 1 milyar dolarlık bir bağlantı bulunuyor. Yolları inşa etmek ve genişletmek için 20 milyar dolar daha harcanacaktır (El-Erian ve Fischer, 2000).

3.3.2. Katar'ın Bölgesel Entegrasyonu

Katar, 2000 yılında, diğer beş Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi ülkesiyle bölge içi ticaretten yaklaşık 708 milyon dolar kazanmıştır. 2013'te bu rakam yaklaşık 14.35 milyar dolara yükselmiştir. Bu durum 2001'den 2010 yılına kadar gerçekleşen petrol fiyatları patlamasıyla ilişkilidir (Fromherz, 2017).

Katar, ekonomisini entegre etme ve Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi bölgesinin geri kalanıyla ticaret ilişkileri açma konusunda büyük bir başarı elde edememiştir. Bu, diğer Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi ülkeleri ile ticari ilişkileri

genişletmek ve açmak için bir araç eksikliğinden çok kasıtlı bir stratejik karardır. Katar, mallarının nereye ihraç edildiğini, kimlerin yardım ettiği, kimden yardım aldığı ve diplomatik ve ekonomik ilişkileri geliştirdikleri ülkeleri seçmekle başarılı bir iş çıkarmıştır. Örneğin, Katar, İran ile ekonomik ve diplomatik ilişkileri ilerletmek için Basra Körfezi'ndeki muazzam doğalgaz rezervlerine ilişkin olarak birkaç anlaşma yapmıştır. Bu aynı zamanda her iki ülkeye ekonomik açıdan büyük fayda sağlayan denizcilik sektöründe bir işbirliğine yol açmıştır (Pacheco, 2017).

İran ve Körfez ülkelerinin yanı sıra Suriye, Katar'ın yoğun bir şekilde katıldığı ya da ekonomik olarak yatırım yaptığı diğer tek Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi ülkesidir. Katar, 2011 yılında iç savaş başlamasından bu yana Suriyeli asilere askeri yardımda bulunmaktadır. Bugüne kadar Katar'ın isyancılara 3 milyar dolarlık askeri yardım verdiği tahmin edilmektedir. Katar, bunu Esad ve rejiminden sonra yaşam için bir iktidar planında yer almaya çalıştıkları için yapılmaktadır. Katar, kendisini esasen Ortadoğu ekonomisinde önemli bir oyuncu olarak kurmaya çalışmaktadır.Diğer bir ifadeyle Katar, Suriye'deki isyancılar üzerinde bir çeşit kaldıraç geliştirmeye çalışmaktadır, bu nedenle Esad'ı iktidardan uzaklaştırdığında Suriye'nin petrol sahalarına ve diğer ekonomik açıdan faydalı varlıklara hak kazanmak için pazarlık yetkisine sahip olacağını düşünmektedir (Roberts, 2017).

Katar, dünyanın dört bir yanından büyük şirketler ve ülkelerden gelen yabancı yatırımları ve yardımları çekme konusunda oldukça başarılıdır. Katar 2012'de Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen doğrudan yabancı yatırımın çoğunluğunu ve ayrıca Fransa ve Körfez ülkelerinden küçük bir çoğunluğu almıştır. 2015'ten itibaren bu gelir Fransa, Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi ülkelerinden ve İngiltere'den gelen doğrudan yabancı yatırımın daha yüksek bir oranını içerecek şekilde yön değiştirmiştir. Katar, başta petrol ve doğalgaz olmak üzere, mal ihracatında başarılı olmuştur ve bu, dışa açılan doğrudan yabancı doğrudan yatırımın çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu, Katar'ın 2013'ten 2014'a kadar dışa açılan doğrudan yatırımlardaki büyük çaplı çöküşünü ve 2015'te nispeten düşük kalmasının nedenini açıklayabilir (Fromherz, 2017).

Katar, büyük petrol gelirleri nedeniyle Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi bölgesinde ekonomik öncü ülke konumuna gelmiştir. Bu, hızla sanayileşmelerini ve ekonomilerini geliştirmelerini, böylece yabancı yatırımları ve ilgiyi çekmelerini

sağlamıştır. Ekonomik ve politik açıdan istikrarlı ve coğrafi olarak Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi bölgesindeki çatışmaların çoğundan etkilenmemiştir. Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi ülkelerinin çoğunun istikrarsız olduğu için iş yapmak için onları çekici kılmaktadır. Petrol ve doğal gaz bolluğu, coğrafi konumu ve istikrarlı ekonomileri, Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi ülkelerini Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İngiltere, Rusya ve Çin gibi başlıca ülkeler için asıl ticari partner haline getirmiştir.

Katar'ın Basra Körfezi'ndeki coğrafi konumu bu ekonomiyi büyük ölçüde etkilemektedir. Katar ekonomisi, yüzlerce yıldır balıkçılık, inci ve diğer malların ticareti ile desteklenmiştir. 1940 yılında kadar petrol ve doğalgaz rezervlerinin bulunduğukeşfedilmiştir. O zamandan beri Katar ekonomisi, aşırı miktarda petrol ve doğal gaz gelirine tamamen bağımlı olmasa da petrol ve doğalgaz Katar ekonomisinde büyük bir ağırlığa sahiptir (El-Erian ve Fischer, 2000).

Bol miktarda petrol, doğal gaz Katar ekonomisi ve vatandaşları için olumlu sonuçlar üretirken, bazı önemli sorun alanları da bulunmaktadır. En göze çarpan mesele sosyal sınıf farkıdır. Katar nüfusunun nispeten büyük bir azınlığı son derece zengin ve geri kalanı yoksulluk içinde yaşamaktadır. Petrol geliri ile finanse edilen çeşitli kamu hizmetleri türleri bulunmaktadır ancak bu hizmetler öncelikle zengin vatandaşlara sağlanmaktadır (El-Erian ve Fischer, 2000).

Katar diğer İslam ülkeleri gibi Arap Bahar'ında aktif olarak yer almamıştır. Katar ekonomisi 2011'de Arap Bahar'ınakadar uzanan birkaç yıl boyunca üç kat artmıştır. 2022 Dünya Kupasını ev sahipliği yapmak için yeni oteller, yollar, havaalanları ve hatta tamamen yeni bir şehir inşa edilmiştir. Çoğu Katar vatandaşı, bu plan ve işlerin teşvik edildiği bol fırsatlar ve vaatler nedeniyle statüko konusunda iyimser davranmıştır. Ancak, o tarihten bu yana geçen beş yılda, vatandaşlar huzursuz olmaya başlamıştır, çünkü ilerleme yavaş ve başlangıçta söz verildiği gibi işlememektedir (Roberts, 2017).

2022 Dünya Kupası'nın barındırılması Katar'ın politik altyapısını bozabilir, kitlesel grev ve protestoya neden olabilir ve ekonomisine zarar verebilir. Hükümet, bu büyük projede çalışan göçmen işçiler ve vatandaşları için ücret, çalışma koşulları ve yaşam koşullarını iyileştirmemektedir. Katar vatandaşlarını birleştirme yerine, aslında

biraz daha soyutlaştırmaktadır. Vatandaşlarının çoğunluğu, oyunları göze alamayacakları, tesislerini kullanabilecekleri ya da şehirde yaşayamayacakları için, bunu göze alamamaktadır (Fromherz, 2017).

3.3.3. Katar'ın Küresel Ekonomik Politikasının Bölgesel Entegrasyonu

Katar uzun süredir komşularıyla farklı öncelikler içeren iddialı bir dış politika uygulamaktadır ancak son yıllarda komşularının hoşnut olmadığı iki ana konu bulunmaktadır. Bunlardan ilki komşularının Katar'ın İslamcı gruplara destek verdiğini düşünmesidir. Katar, Müslüman Kardeşler gibi bazı kuruluşlara yardım sağladığını kabul etmekle beraber El Kaide ya da İslam Devleti olarak bilinen militan gruplara yardım etmediğinibelirtmektedir (Pacheco, 2017).

Diğer önemli konu da Katar'ın İran'la olan ilişkileridir. Katar, İran'la beraber dünyanın en büyük gaz rezervlerine sahiptir. Aynı zamanda İran bölgede Suudi Arabistan'ın rakibi olarak görülmektedir.

Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Bahreyn 5 Haziran'da Katar ile olan ilişkilerini kesmişlerdir. Ayrıca Katar vatandaşlarına topraklarını terk etmeleri için 14 gün vermişler ve kendi vatandaşlarını Katar'a seyahat etmeyi veya Katar'da ikametlerini yasaklamışlardır.Mısır diplomatik ilişkileri kesmekle birlikte Katar'da yaşayan 180.000 Katar vatandaşına kısıtlama getirmedi (Pacheco, 2017).

Katar'ın tek kara sınırı Suudi Arabistan tarafından kapatılmış ve Katar bayraklı gemiler birçok limana demirleyememektedir. Altı üyeli Körfez İşbirliği Konseyi'nde iki devlet (Kuveyt ve Umman) Katar ile olan ilişkileri kesmemiş arabuluculuk yapmayı teklif etmiştir (Pacheco, 2017).

Katar, 2.7 milyonluk nüfusunun temel ihtiyaçları için kara ve deniz yoluyla ithalata bağımlı durumdadır ve gıda içeriğinin yaklaşık% 40'ı Suudi Arabistan ile sınır ticaretine dayanmaktadır. Başlangıçta, Doha'daki süpermarket rafları, konut sakinleri stoklarını artırmaya başlarken temel malzemelerden arındırılmış ancak Türkiye ile İran hava ve deniz yoluyla yiyecek göndermeye başlandıktan sonra stoklamalar hızla sona ermiştir. Ulusal havayolu şirketi Qatar Airways, hava sahası kısıtlamaları nedeniyle, 18 bölgesel şehre uçuşlar iptal etmek ve diğer varış noktalarına yönlendirmek zorunda kalmıştır.Katar borsası, krizin ilk dört haftasında yaklaşık% 10 veya yaklaşık 15 milyar dolar piyasa değeri kaybetti. Sıvılaştırılmış doğal gazın ihracatı şimdiye dek etkilenmedi

ve emirlik maliyesi bakanı, Katar'ın ekonomisini ve para birimini korumak için yeterli kaynağa sahip olduğunu söylemiştir (Pacheco, 2017).

Katar'ın komşuları tarafından bellimaddelere uyulması istenilmektedir. Bu maddeleri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (Sciutto ve Herb, 2017):

- İran'la tüm var olan diplomatik ilişkilerini ve diplomatik misyonlarını sona erdirmek,
- Terörist örgütler ile olan bütün bağları koparmak,
- Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Bahreyn, Birleşik Devletler ve diğer ülkeler tarafından terörist olarak belirlenmiş kişiler veya kuruluşlar için tüm fonlamayı durdurmak,
- El-Cezire ve Katar kaynaklı diğer haber merkezlerini kapatmak,
- Katar'daki Türk askeri üssünün kapatılıp ortak askeri işbirliğinin durdurulması,
- Egemen diğer ülkelerin içişlerine karışmayı bırakmak,
- Katar'ın politikalarından kaynaklanan ömür kaybı için tazminat ödemek,
- Diğer Arap ülkeleriyle askeri, siyasi, sosyal ve ekonomik olarak uyum sağlamak şeklindedir.

Arap Baharı, Körfez boyunca yerli yatırımları teşvik etti. Katar'da bu, Katar'ın 2022'de ev sahipliği yapacak olan FIFA futbol dünya kupasına ilişkin yatırımlarla mevcut planlarını güçlendirdi. Katar, FIFA teklifini kazanmadan önce, ülkenin iddialı Ulusal Platformunun bir parçası olarak altyapı projelerine 100 milyar dolar harcama planlarını duyurmuştu Vision 2030. FIFA'nın duyurusu, ulaşım, turizm, sağlık, eğitim ve konut gibi büyük, yüksek profilli projelerin yanı sıra 25 milyar dolarlık metro ve demiryolu ağı da içeren altyapı harcama programını hızlandırdı (Pacheco, 2017).

Buna ek olarak, yeni bir 10 milyar dolarlık havaalanı inşaatı başlatıldı. Yeni havalimanı, yılda 24 milyon yolcu kapasitesine sahip olacak ve 50 milyon yolcuyu işlemek üzere genişletilebilecek. Yolları inşa etmek ve genişletmek için ek 20 milyar dolar harcanılacaktır (Pacheco, 2017).

En önemli projelerden biri de yeni bir şehrin inşası: Lusail. Lusail Doha'nın şehir merkezinin yaklaşık 15 km kuzeyinde, West Bay Lagününün hemen kuzeyinde, 35 km üzerinde yer almaktadır. Şehirtamamlandığında 250.000 kişiye kadar konaklama imkânı

sağlayacaktır. İki ana golf sahası ve bir eğlence bölgesi de dahil olmak üzere marinaları, yerleşim yerlerini, ada tatil beldelerini, ticaret bölgelerini ve lüks alışveriş ve dinlenme tesislerini yer alacak. 86.250 kapasiteli yeni Lusail Iconic Stadı, Dünya Kupası'nın açılış ve final maçlarına ev sahipliği yapacaktır (Sciutto ve Herb, 2017).

SONUÇ

Arap Baharı ve sonrasında Katar, kendi topraklarında sivil kargaşa yaşamayan mutlak bir monarşi olarak bölgede bir merak uyandırmıştır. 2011 yılından beri yürürlüğe konulan reformlar, iç baskı nedeniyle değil, ülkenin uluslararası imajını iyileştirmek için başlatılmıştır.

Aynı zamanda, Batılı ülkeler Suudi Arabistan'ın bölgedeki gelişimine destek verirken, Katar'ın bu arzularını yalnız bırakma amacı gütmektedirler. Ebetteki bu

durumların arkasında Amerika Birleşik Devletleri'nin bulunduğu gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir.

Suudi Arabistan, Katar için özel bir anlam ifade etmektedir çünkü Suudi Arabistan karşılaştığı bütçe açığı nedeniyle Suudi Arabistan büyük bir bütçe açığı ile karşı karşıyadır. Katar ise sahip olduğu büyük miktardaki sermaye ile Suudi Arabistan'a finansman sağlayabilecek güçtedir. Ancak Katar bu yatırıma olumlu gözle bakmamakta ve boşa yatırım olarak görmektedir. Dolayısıyla günümüzdeki krizin temelinde yatan politik ekonomik sorun budur.

Katar'ın bölgede söz sahibi olmak istemesinin Suudi Arabistan başta olmak üzere Arap ülkeleri tarafından engellenmesi Katar'ı başka yollar aramaya itmektedir. Bu açıdan bakıldığında Katar'ın bölgede söz sahibi olmak için oynadığı rolün uzun vadede olumlu sonuçlar doğurabileceği ön görülmektedir.

Bugün Birleşik Arap Emirlikleri ihtiyaç duyduğu doğalgazı üçte biri gibi bir kısmını Katar'dan karşılamakta, Katar'da ihtiyaç duyduğu gıdayı Birleşik Arap Emirlikleri'nden karşılamaktadır. Bu kapsamda bölgede oluşan ekonomik kutuplaşmanın yine bölge ülkelerini etkileyeceği aşikârdır.

Katar neden bu tarz bir politik ekonomi stratejisi belirlemesinin arkasında üç temel neden vardır:

- Birincisi ve en önemlisi güvenlik ve istikrarı korumaktır. Katar, siyasi ve askeri rekabetlerin hakim olduğu bir bölgede bulunuyor. Katar, uluslararası profilini artırarak 1990'da Kuveyt'in uğradığı güvenlik açığı tehlikelerinden kendini korumayı hedeflemektedir.
- Buna ek olarak, Katar, Arap dünyasındaki çatışmalara arabuluculuk ederek bu çatışmaları kapsamaya ve evlerine daha yakın bir yerde yayılmalarını önlemeye çalışıyor. Katar, İran destekli devlet dışı aktörler ve rakipleri arasında arabuluculuk yapmaya teşebbüs ederek İran'la samimi ilişkileri sürdürürken İran'ın nüfuzuna karşı koymayı amaçlamaktadır.
- Katar'ın bu politikasının üçüncü nedeni, etkisini Suudi Arabistan karşısında bölgesel bir oyuncu olarak genişletme arzusudur. Bununla birlikte, son yıllarda, krallık daha aktif ve daha tarafsız hale gelmiştir. Katar bu nedenle kendisini Suudi Arabistan'a alternatif olarak tanıtmıştır. Orta Doğu'da

potansiyel yeni bir lider ve Batı'nın, özellikle de Birleşik Devletlerin savunmaya değer göz önüne alacağı bir müttefik olmak istemektedir.

Katar'ın politikaları fayda sağlamıştır. İlk olarak, ABD askeri varlığı ile uçucu bir bölgede güvenlik sağlamaktadırlar. İkincisi, Katar'ı modern, iş dünyasına yönelik bir devlet olarak yaratmaya yardım etmektedirler. Ekonomik hedefleri, doğal gaz ihracatını garanti altına alma ihtiyacı ve uzun vadede uygulanabilirliğin petrol temelli bir ekonominin ötesine geçmesi anlamına geldiği eşzamanlı gerçekleştirmenin temelini oluşturuyor. Sonunda, uluslararası ittifaklar, dikkatlerini Katar'ın kendi siyasi eksikliklerinden uzaklaştırmaktadır. Örneğin, Amerika'nın Arap dünyasında reforma gereksinim üzerine yaptığı söylemine rağmen Katar, diğer Körfez Arap devletleriyle birlikte, Batı'nın stratejik bir müttefiki konumunda olması nedeniyle kendi demokrasi eksikliğini eleştirmeyi başarmış durumdadır.

KAYNAKÇA

Al Dulaimi, S. H., & Bin Sailan, S. (2011). Examining national culture of Qatar. *AustralianJournal of Basic and Applied Sciences*, *5*(10), 727-735.

Amin, A., & Thrift, N. (1995). *Globalization, institutions, and regional development in Europe*. Oxford university press.

Arı, T. (2010). *Uluslararası ilişkiler teorileri: çatışma, hegemonya, işbirliği*. Marmara Kitap Merkezi.

Arzu, A. L. (2015). Politika-Ekonomi Kesişmesi: Yeni Bir Bilim Dalı Olarak Uluslararası Politik Ekonomi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *2*(1), 143-159.

Ateş, D., & Samur Gökmen, G. (2013). Bir Akademik Disiplin Olarak Uluslararası Politik Ekonominin Sınırları.

Babar, Z. R. (2014). The cost of belonging: citizenship construction in the state of Qatar. *The Middle East Journal*, *68*(3), 403-420.

Bakırtaş, İ. (1998). Politik-Ekonomik Dalgalanmalar Kuramı Kapsamında Türkiye'deki Politik Yapının Ekonomi Üzerindeki Etkisi.

Balassa, B. (1961). Towards a theory of economic integration. *Kyklos*, *14*(1), 1-17.

Balassa, B. A. (1989). *Comparative advantage, trade policy and economic development*. Harvester Wheatsheaf.

Baldwin, R. E., & Venables, A. J. (1995). Regional economic integration. *Handbook of international economics*, *3*, 1597-1644.

Baylis, J., Smith, S., & Owens, P. (Eds.). (2017). *The globalization of world politics: an introduction to international relations*. Oxford University Press.

Bayraç, H. N. (2003). Yeni ekonomi'nin toplumsal, ekonomik ve teknolojik boyutları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(1).

Bedirhanoğlu, G. N. (2006). Uluslararası Ekonomik Örgütlerin Amerikan Hegemonyasındaki Rolleri. *Danışman: Baskın Oran,(Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi)*.

Biygautane, M., Gerber, P., & Hodge, G. (2017). The Evolution of Administrative Systems in Kuwait, Saudi Arabia, and Qatar: The challenge of implementing market based reforms. *Digest of Middle East Studies*, *26*(1), 97-126.

Bodur, M., & Kabasakal, H. (2002). ÜRKİYE-ARAP KÜMESİNDE KURUMSAL KÜLTÜR: GLOBE ARAŞTIRMASI. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, *2*(Mart).

Brannagan, P. M., & Giulianotti, R. (2014). Qatar, global sport and the 2022 FIFA world cup. In *Leveraging Legacies from Sports Mega-Events: Concepts and Cases* (pp. 154-165). Palgrave Pivot, London.

Brull, M. (2017). Saudi Arabia, Qatar and US. *Overland*, (228), 68.

Cordesman, A. H. (2018). *Bahrain, Oman, Qatar, and the UAE: Challenges of security*. Routledge.

Cordesman, A. H. (2018). *Bahrain, Oman, Qatar, and the UAE: Challenges of security*. Routledge.

Duman, M. (2002). Hegemonya ve Güçler Dengesi Bağlamında Uluslararası Siyaset ve İktisat İlişkileri.

El Mallakh, R. (2015). *Qatar (RLE Economy of Middle East): Development of an Oil Economy* (Vol. 26). Routledge.

El-Erian, M. A., & Fischer, S. (2000). Is MENA a region? The scope for regional integration. In *Economic and Political Impediments to Middle East Peace* (pp. 70-86). Palgrave Macmillan UK.

Fawcett, L. (2016). *International relations of the Middle East*. Oxford University Press.

Fawcett, L. L. E., & Hurrell, A. (Eds.). (1995). *Regionalism in world politics: regional organization and international order*. Oxford University Press.

Friedman, T. L. (2005). *The world is flat: A brief history of the twenty-first century*. Macmillan.

Fromherz, A. J. (2017). *Qatar: A modern history*. Georgetown University Press.

Gill, S., & Law, D. (1988). *The global political economyperspectives, problems, and policies* (No. 337 G5).

Gray, M. (2013). *Qatar: Politics and the challenges of development*. Lynne Rienner Publishers Inc.

Hamzeh, A. N. (1994). Qatar: The duality of the legal system. *Middle Eastern Studies*, *30*(1), 79-90.

Held, D., Mcgrew, A., Glodblatt, D., & Perraton, J. (2008). Küreselleşmeyi Yeniden Düşünmek. *Küresel Dönüşümler içinde,(der.) David Held ve Anthony McGrew, Çev. Mehmet Ali Çelebi, Ankara, Phonix Yayınları*, 88-96.

Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., & Perraton, J. (2000). Rethinking globalization. *Held, D. & McGrew, A.(2000) The Global Transformations Reader*.

Hettne, B. (1994). The new regionalism: implications for development and peace. *The New Regionalism: implications for Global Development and International Security, Helsinki, United Nations University World Institute for Development Economics Research*.

Hettne, B. (1999). Globalization and the new regionalism: the second great transformation. In *Globalism and the new regionalism* (pp. 1-24). Palgrave Macmillan UK.

Hirst, P., Thompson, G., & Bromley, S. (2015). *Globalization in question*. John Wiley & Sons.

Holm, H. H., & Sørensen, G. (1995). *Whose world order?: uneven globalization and the end of the Cold War*. Westview Pr.

Holm, H. H., & Sørensen, G. (1995). *Whose world order?: uneven globalization and the end of the Cold War*. Westview Pr.

Holmeş, L., & Alogan, Y. (2000). *Post-Komünizm*. Mavi Ada.

Hunter-Zinck, H., Musharoff, S., Salit, J., Al-Ali, K. A., Chouchane, L., Gohar, A., & Crystal, R. G. (2010). Population genetic structure of the people of Qatar. *The American Journal of Human Genetics*, *87*(1), 17-25.

İncekara, A. (1995). Globalleşme ve Bölgeselleşme Sürecinde NAFTA ve Etkileri. *İTO Yayınları, Yay*, (1995-14).

Kadirbeyoğlu, Z., & Sümer, B. (2014). Ulus-Devletlerde vatandaşlık ve kimlik. *Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler*, 491-504.

Kamrava, M. (2015). *Qatar: Small state, big politics*. Cornell University Press.

Kamrava, M. (Ed.). (2011). *International politics of the Persian Gulf.* Syracuse University Press.

Karaömerlioğlu, M. A. (2001). Bağımlılık Kuramı, Dünya Sistemi Teorisi ve Osmanlı/Türkiye Çalışmaları. *Toplum ve Bilim, 91*, 81-99.

Kazgan, G. (1969). *İktisadi düşünce veya politik iktisadın evrimi.* İstanbul Üniversitesi.

Kazgan, G. (1997). Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen. *Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.*

Kazgan, G. (2009). *Küreselleşme ve ulus-devlet: Yeni ekonomik düzen: Ne getiriyor? ne götürüyor? nereye gidiyor?*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kechichian, J. A. (2008). *Power and succession in Arab monarchies: A reference guide* (pp. 416-417). Lynne Rienner Publishers.

Keohane, R. (1995). International Institutions: Two Approaches (1988). In *International Theory* (pp. 279-307). Palgrave Macmillan UK.

Kutlay, M. (2013). Euro Krizinin Politik Ekonomisi ve AB'nin Uluslararası Sistemdeki Geleceği. *İçinde: Ülke Deneyimleri Işığında Küresel Kriz ve Yeni Ekonomik Düzen,(ed.) F. Şenses, Z. Öniş, C. Bakır, İstanbul: İletişim Yay*, 1-16.

Lapidus, I. M. (2014). *A history of Islamic societies.* Cambridge University Press.

Larsen, C. E. (1983). *Life and land use on the Bahrain Islands: the geoarchaeology of an ancient society.* University of Chicago Press.

Lindberg, L. N., & Scheingold, S. A. (1970). *Regional integration: Theory and research.* Harvard University Press.

Marx, K. (2010). A contribution to the critique of political economy. In *Marx Today* (pp. 91-94). Palgrave Macmillan US.

Mearsheimer, J. J. (1990). Back to the future: Instability in Europe after the Cold War. *International security, 15*(1), 5-56.

Meeds, R. (2015). Changing roles of traditional and online media as trusted news sources in Qatar and their relationships with perceived important issues and interest in politics. *Journal of Middle East Media, 11*, 34-61.

Mill, J. S. (2005). From Principles of Political Economy. In *Readings In The Economics Of The Division Of Labor: The Classical Tradition* (pp. 164-176).

Mondal, M. A. H., Hawila, D., Kennedy, S., & Mezher, T. (2016). The GCC countries RE-readiness: Strengths and gaps for development of renewable energy technologies. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, *54*, 1114-1128.

Moon, W. (2017). *Regional Integration–Europe and Asia Compared*. Taylor & Francis.

Ökmen, M. (2005). Küreselleşme sürecinde yerelleşme eğilimleri ve yerel yönetimler. *iç. Hüseyin ÖZGÜR ve Muhammet KÖSECK (Ed.), Yerel Yönetimler Üzerine: Güncel Yazılar I Reform, Nobel Yayın Dağıtım, Eylül*, 539-565.

Öniş, Z., & Kutlay, M. (2014). Uluslararası Politik Ekonomi. *İçinde: Şaban Kardaş ve Ali Balcı, Uluslararası İlişkiler'e Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular, İstanbul: Küre Yay*, 1-11.

Pacheco, F. (2017). Qatar crisis bashes Gulf assets' status as Middle East haven.

Parcero, O. J., & Ryan, J. C. (2017). Becoming a knowledge economy: the case of Qatar, UAE, and 17 benchmark countries. *Journal of the Knowledge Economy*, *8*(4), 1146-1173.

Petras, J. F., & Veltmeyer, H. (2001). *Globalization unmasked: Imperialism in the 21st century*. Zed Books.

Pritchard, K. (1989). Human rights and development: Theory and data. In *Human Rights and Development* (pp. 329-345). Palgrave Macmillan,

Raz-Krakotzkin, A. (2005). Anidjar: The Jew, the Arab: A History of the Enemy. *Journal of Palestine Studies*, *34*(2), 131-133.

Reiche, D. (2015). Investing in sporting success as a domestic and foreign policy tool: the case of Qatar. *International journal of sport policy and politics*, *7*(4), 489-504.

Ricardo, D. (2005). From The Principles of Political Economy and Taxation. In *Readings In The Economics Of The Division Of Labor: The Classical Tradition* (pp. 127-130).

Rice, M. (2002). *The archaeology of the Arabian Gulf*. Routledge.

Roberts, D. B. (2017). Qatar, the Ikhwan, and transnational relations in the Gulf. *The Qatar Crisis*, 54.

Roberts, D. B. (2017). Qatar, the Ikhwan, and transnational relations in the Gulf. *The Qatar Crisis*, 54.

Rolim Silva, L. H. (2014). The establishment of the Qatar national Olympic committee: building the national sport identity. *The international journal of the history of sport*, *31*(3), 306-319.

Sciutto, J., & Herb, J. (2017). The secret documents that help explain the Qatar crisis.

Scott, A. J. (1999). Regions and the world economy: the coming shape of global production, competition, and political order. *OUP Catalogue*.

Scott, A. J. (1999). Regions and the world economy: the coming shape of global production, competition, and political order. *OUP Catalogue*.

Seyidoğlu, H. (1993). Uluslararası İktisat, Gizem Yayınları. *Baskı, İstanbul*.

Sönmezoğlu, F. (1992). *Uluslararası ilişkiler sözlüğü*. Cem Yayınevi.

Sunkel, O., & Inotai, A. (2016). *Globalism and the new regionalism* (Vol. 1). Springer.

Şen, A. (1998). Uluslararası Politik Ekonomi (Upe) Nedir?. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *12*(1-2).

Şen, A. (1998). Uluslararası Politik Ekonomi (Upe) Nedir?. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *12*(1-2).

Ulrichsen, K. C. (2017, June). Implications of the Qatar crisis for regional security in the Gulf. In *Expert Brief, Alsharq Forum* (Vol. 29).

Ustaoğlu, M., Yılmaz, S., & Tatoğlu, F. Y. (2017). Economic Development and Financing Growth in a Hydrocarbon Economy: Qatar. In *Balancing Islamic and Conventional Banking for Economic Growth* (pp. 103-117). Palgrave Macmillan, Cham.

Viner, J. (1950). The Customs Union Issue. Carnegie Endowment for International Peace. *New York*.

Walter, A. (1995). *Regionalism, globalization, and world economic order* (pp. 74-121). Oxford University Press.

Waltz, K. (1979). Theory of international relations. *Reading: Addison-Wesley*, 635-650.

Worth, R. F. (2008). Qatar, playing all sides, is a nonstop mediator. *New York Times*, *9*.

Said, Z. (2016). Science Education Reform in Qatar: Progress and Challenges. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, *12*(8).

Kamrava, M. (2015). *Qatar: Small state, big politics*. Cornell University Press.